

KERTOMUS

I

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen
toiminnasta v. 1957

I YLEISKATSAUS

1. Kansainvälinen tilanne

Vuoden 1956 lopulla oli selvästi nähtävissä, että Unkarin kansannousu ja Suezin sota olivat saaneet aikaan kylmän sotaä uudistumisen. Vuonna 1955 alkaneen hymykampanjan herättämät toiveet sovinnollisesta yhteistoiminnasta lännen ja idän valtaryhmittymien välillä olivat olleet toteutumattomia unelmia. Katsausvuoden alussa puhuttiin uuden maailmansodan vaarasta. Tämän vaaran torjumisessa nähtiin lähimmän ajan suurtehtävä.

Vastuu tehtävän onnellisesta suorittamisesta on varsinaisilla maailmanvalloilla, Yhdysvalloilla ja Neuvostoliitolla. Näiden asennoituminen Suezin sotaan oli ratkaissut kriisin rauhan hyväksi. Kysyttiin, löytävätkö ne nyt tien yhteisymmärrykseen vai onko niiden kilvoittelu entisestään kiihtyvää.

Todelliseen yhteisymmärrykseen pääsy edellytti keskinäistä luottamusta. Unkarin tragedia oli kuitenkin saanut länessä kyteneen epäluulon leiskahtamaan ilmiroihtuksi, eivätkä Englannin ja Ranskan sotatoimet Suezilla olleet heikentäneet idän epäluuloa ja sen ideologian mukaista uskoa, että kapitalististen valtojen olemukseen sisältyy turvautuminen viime kädessä väkivalta ratkaisuihin.

Tammikuun alussa esitti presidentti Eisenhower USA:n kongressin hyväksyttäväksi ohjelman — ns. Eisenhower-opin — jonka ytimenä

oli presidentille annettava valtuus käyttää asevoimia jonkin Keski-Idän maan pyytäessä apua kommunistista hyökkääjää vastaan. Kongressi hyväksyi ohjelman maaliskuussa, mutta Syyrian hallitus oli jo tammikuun 10 päivänä tuominnut sen ja TASS kahta päivää myöhemmin leimasi sen Yhdistyneiden Kansakuntien periaatteiden vastaiseksi, kolonialismin imperialistiseksi ohjelmaksi. YK:n yleiskokous käsitellessään asiaa Neuvostoliiton aloitteesta kieltäytyi keskustelemasta vaarasta, joka NL:n mukaan piili Eisenhower-opissa ja USA:n atomisodan valmisteluissa.

Neuvostoliitolla oli valmiina oma Keski-Idän ohjelmansa, ehdotus USA:n, Englannin ja Ranskan yhteiseksi julkilausumaksi. Ehdotuksen mukaan suurvallat sitoutuisivat säilyttämään rauhan Lähi- ja Keski-Idässä, olemaan sekaantumatta alueen sisäisiin asioihin, pidättymään alueen maiden vetämisestä suurvaltojen sotilasliittoihin, poistamaan sieltä tukikohtansa ja asevoimansa sekä kieltäytymään toimittamasta sinne aseita.

Kevään kuluessa Lähi- ja Keski-Idän hallitukset toinen toisensa jälkeen määrittelivät kantansa Eisenhowerin oppiin nähden. Myönteisiä olivat Irak, Iran, Israel, Jordania, Marokko, Pakistan, Saudi-Arabia ja Tunisia, kun taas Egypti, Jemen, Sudan ja Syyria torjuivat opin.

Unkarin ja Suezin tapahtumien jälkiselvittely edistyi rinnan edellä selostetun ohjelmallisen rajankäynnin kanssa.

Unkarin kansannousun verisestä kukistamisesta kansandemokratian maissa ilmenneen epävarmuuden poistamiseksi ja itäblokin yhtenäisyyden varmentamiseksi pidettiin vuoden ensi päivänä Budapestissa konferenssi, josta annetun kommunistien mukaan Neuvostoliiton, Bulgarian, Romanian, Tshekkoslovakian ja Unkarin johtomiehet sanoivat USA:n ryhtyneen toimiin Keski-Idän orjuuttamiseksi. Kommunikea päätyi kehoitukseen toteuttaa aseriisunta ja luoda Euroopalle kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä. Itä-Saksan ja Puolan ohjaamista itäblokin yhteisille linjoille auttoi Kiinan ulkoministeri Tshou-En-Lai neuvotellen itäsaksalaisten kanssa Moskovassa ja puolalaisten kanssa Varsovassa. Neuvotteluissa oli todettu, että NL:n johtaman leirin yhtenäisyys ja leirin maiden välinen yhteistyö ovat takeena rauhan säilymiselle koko maailmassa. Itäblokin yhtenäisyyden lujittamista palvelivat myös lukuisat konferenssit, joissa yhteistoiminnan muotoja suunniteltiin. Neuvostoliiton johtoasema itäblokin maissa tuli turvatuksi ja mitään vakavaa rakoilua rintamassa ei ollut havaittavissa.

Länsi puolestaan saattoi Unkarin tapahtumat YK:n punnittaviksi. Tuloksena oli, että YK:n asettama 5-miehininen tutkijakunta esitti

työnsä tuloksena, että Unkarissa oli tapahtunut kansannousu, johon kaikki kansanluokat olivat osallistuneet. YK:n yleiskokous puolestaan syyskuun 3 päivänä hyväksytyssä päätöslauselmassa tuomitsi Neuvostoliiton aseellisen sekaantumisen Unkarin kansannousun kukistamiseen.

Suezin sodan jälkiselvittelyä jatkui kaiken vuotta. Kanava avattiin normaali liikenteelle huhtikuussa. Jo sitä ennen oli vastaanhangoitteleva Israel saatu vetämään pois joukkonsa Egyptin alueelta. YK:n poliisijoukkojen sijoittamisella Gaza-alueen rajalle, egyptiläisten ja israelilaisten joukkojen väliin, oli rajakahakoita ehkäisevä vaikutus. Englannin ja Ranskan neuvottelut Egyptin kanssa edellisen vuoden tapahtumien aiheuttamista taloudellisista järjestelyistä, kuten myös Suezin kanavan kansainvälisen yhtiön ja Egyptin neuvottelut yhtiölle suoritettavista korvauksista saatiin alulle.

Suezin tapahtumat antoivat välittömän sysäyksen Englannin ja Jordanian välisen liiton purkamiseen vuoden alussa. Jordania ei kuitenkaan seurannut Syyriaa ja Egyptiä Eisenhowerin opin tuomitsemisessa. Tosin Jordanian hallitus tahtoi torjua USA:n avun, mutta kuningas Hussein erotti huhtikuussa Naboulsin hallituksen. Toimenpiteitään kuningas perusteli sillä, että pääministeri yhdessä armeijan johdon ja kommunistien kanssa oli suunnitellut valtiokaappausta. Tapahtumat johtivat Jordanian välien viilenemiseen sekä Syyrian että Egyptin kanssa. Kesäkuun alussa Jordania sulki suurlähetystönsä Kairossa ja kuukauden loppupuolella maan ulkoministeriö ilmoitti USA:n toimittavan aseita Jordaniaalle. Oltiin menossa kriisiin, joka syyskesällä jälleen veti maailman huomion Keski-Idän tilanteeseen.

Syyrialia oli ollut kahnausta rajanaapurinsa Bagdadin liiton jäsenen Irakin kanssa jo helmikuulla. USA:n ilmoitettua maaliskuulla osallistuvansa Bagdadin liiton sotilaskomitean työhön, Syyrian pääministeri ilmaisi toukokuussa huolensa sanomalla: »Neuvostoliitto tukee meidän oikeutettuja asioitamme, mutta imperialismi pyrkii meidät tukahduttamaan.» Elokuun lopulla Syyrian valtuutettu YK:ssa syytti USA:ta vehkeilystä Syyrian hallituksen kaatamiseksi. Syyskuun alussa Egypti ja Syyria allekirjoittivat Kairossa taloudellisen liittosopimuksen. Egypti ilmoitti pitävänsä jokaista Syyrian suvereenisuuden loukkausta omaan turvallisuuteensa kohdistuvana iskuna. Kahta päivää myöhemmin USA:n ulkoministeri Dulles ilmoitti, että NL:n Syyriaan toimittamien suurten aselähetysten ja Syyrian provosoimien rajaselkausten ym. seikkojen johdosta on syntynyt tilanne, jossa presidentti Eisenhower oh määrannt, että Eisenhower-oppia on sovellutettava toimittamalla kiireellisesti aseita Keski-Idän maille

USA:n laivaston liikehtiminen Aigeian medellä lisäsi jännitystä,

jonka aiheuttamisesta Damaskus, Kairo ja Moskova syyttivät Turkia, joka sitten kun Egyptin joukkoja oli laskettu maihin Syyriassa torjui syytökset ilmoittaen, että sen joukkokeskitykset olivat aiheutuneet manöövereistä eikä Syyriaan kohdistuvasta uhasta. YK:n yleiskokous käsitteli lokakuun lopulla asiaa kuumeisen sanasodan merkeissä. Väittelyn tiimellyksessä jäi ehdotus äänestyksen toimittamisesta eri päätöslauselmista tekemättä, ennenkuin puheenjohtajan nuija oli iskenyt keskustelun päättyneeksi. Vaikka Syyria marraskuulla asetti armeijansa hälytystilaan, oli kriisin aiheuttama jännitys jo lauennut.

Näitä tapahtumia säestivät eräät toiset rajariidat. Jemenin ja brittiläisen protektoraatin Adenin raja-alueilla oli vuoden pitkään rajakahakoita ja sodankäyntiä. Kashmiria koskevaa Intian ja Pakistanin välistä riitaa tuuletettiin jälleen YK:n turvallisuusneuvostossa. Sotatoimet Algeriassa jatkuivat kautta vuoden Ranskan turhaan koettaessa saada kapinan kukistetuksi. Sosialistisen Internationaalin kongressi Wienissä heinäkuussa päätti lähettää Algeriaan tutkimuskomissionin ja internationaalin toimisto uudisti tämän päätöksen lokakuussa saatuaan kutsun Ranskan sosialistiselta puolueelta. Monet syrjästä katsojat, kuten mm. Intian pääministeri Nehru, esittivät vuoden kuluessa käsityksen, että Ranska ei voi ratkaista Algerian problemaa suostumatta Algerian itsenäisyyteen. Arabiliitto eri yhteyksissä ilmaisi yksimielisesti kannattavansa Algerian itsenäisyysvaatimusta. Ranskan hallitus kuitenkin pysyi itsepintaisesti kannalla, että Algerian, itsenäisyys on mahdottomuus niin kansalliselta kuin sosiaaliseltakin kannalta katsottuna. Taistelut Algeriassa jatkuvat.

Itsenäistyneiden Marokon ja Tunisian kanssa Ranska vuoden kuluessa kävi neuvotteluja mm. näiden valtioiden ja entisen emämaan välisen taloudellisten kysymysten selvittämiseksi.

Indoneesian vaatimuksen saada Hollannilta itselleen Uuden Guinean länsiosa YK:n yleiskokous hylkäsi.

Euroopan valtioiden välisistä kysymyksistä työntyivät Saksaa koskevat heti vuoden alussa etualalle Länsi-Saksan annettua suostumuksensa Atlantinliitolle (NATO) 29 lentosataman perustamiseen Länsi-Saksan alueelle. Tähän kysymykseen kytkeytyivät sitten ydinaseiden Saksan armeijalle toimittamista, Saksan yhdistämistä ja neutraalisen vyöhykkeen luomista Keski-Eurooppaan koskevat kysymykset. Kaikissa näissä kysymyksissä törmäsivät lännen ja idän käsitykset toisiaan vastaan. TASSin tammikuussa levittämässä lausunnossa sanottiin, että ydinaseilla varustettujen amerikkalaisten joukkojen sijoittaminen Länsi-Eurooppaan, Keski-Itään ja Kauko-Itään on johtava vakaviin seuraamuksiin. USA, TASS jatkoi, valmistaa atomiasesotaa

ja yrittää saada ohjatuksi atomiasein annettavan vastaiskun suuntautumaa ensi sijassa Englannin, Ranskan ja Saksan kansoja vastaan. Nooteissa ja pääministeri Bulganinin lukuisissa kirjeissä länsivaltojen johtomiehille, kuten myös eräiden toisten maiden pääministereille korostettiin — uhkauksia säästämättä — vaaraa, johon Länsi-Euroopan kansat heittäytyivät, jos sallivat USA:n perustaa tukikohtia alueilleen. Aseriisunta, kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän luominen Euroopassa, ydinaseiden kieltäminen ja ydinasekokeiden viipymätön keskeyttäminen avaavat, Bulganinin kirjeissään esittämän käsityksen mukaan, tien rauhaan ja turvallisuuteen. NATOn neuvoston kokouksesta toukokuussa annettu kommuniquea sisälsi lännen kollektiivisen vastauksen idästä tullessiin varoituksiin. Länttä uhkaa, kommuniqueassa sanottiin, vaara NL:n taholta, se kun tavoittelee atomiaseiden monopolia Euroopan mantereella. Berliinissä allekirjoitettu Länsi-Saksan ulkoministerin ja kolmen länsivallan suurlähettilään julkilausuma määritteli lännen ohjelman Saksan yhdistämiseen nähden: yhdistämisestä ovat neljä suurvaltaa vastuussa. Saksassa toimitettavista vapaista vaaleista sukeutuvan yleissaksalaisen hallituksen tehtävä on päättää Saksan liittosuhteista; jos yhdistynyt S^a liittyy NATOn jäseneksi, antavat länsivallat NL:lle ja muille Itä-Euroopan maille laajat turvallisuustakeet; yleinen aseriisunta on mahdollinen vasta kun Saksan yhdistyminen on toteutettu. Ehdotuksiin, joita itäblokin taholta tehtiin neutraalisen ja ydinaseista vapaan vyöhykkeen — molemmat Saksat, Puola ja Tšhekkoslovakia — luomiseksi ja joiden puolesta harjoitettiin voimakasta propagandaa, lännen hallitukset suhtautuivat torjuen nähden niissä NL:n suunnitelman Länsi-Euroopan-kin saattamiseksi valvontaansa.

Idän ja lännen ohjelmat ovat yhtä kaukana toisistaan kuin itä on lännestä. Saksan yhdistämiskysymys on umpikujassa, ja umpikujaan ajautui myös aseistariisuntakysymys neuvotteluissa, joita YK:n aseriisuntaa varten asettamassa alakomiteassa käytiin Lontoossa keuhkatalvesta syyskuulle, jolloin komitean istunnot lopullisesti keskeytyivät YK:n yritys pelastaa tilanne lisäämällä komitean jäsenmäärää 11:sta 25:ksi, ei onnistunut. NL oli vaatinut komitean laajentamista kaikki YK:n jäsenet käsittäväksi, 82-jäseniseksi. NL:n vetäytyminen pois komiteasta, jos se jää pysyväksi, merkitsee aseriisunta valmistelujen raukeamista.

Länsi-Saksan suhteissa muihin maihin tapahtui merkittävä muutos, kun Länsi-Saksa, Jugoslavian tunnustettua lokakuun 15 päivänä Itä-Saksan de jure, katkaisi diplomaattiset suhteensa Jugoslaviaan. Viimeksimainitun maan ja NL:n suhteiden alalla, jatkuvista ideologisista erimielisyyksistä huolimatta, oli havaittavissa suhteiden

parantumista. Mainitsemisen ansaitsevat tässä yhteydessä NL:n Itä-Saksan, Romanian ja Unkarin kanssa allekirjoittamat sopimukset NL:n miehitysjoukkojen jatkuvasta pysyttämisestä näiden maiden alueella. Länsi-Saksan ja NL:n välillä käytiin kaupallisia ja taloudellisia neuvotteluja, joissa tuloksiin*pääsemistä vaikeutti sotavankien ja muiden vielä NL:ssä pidätettyinä olevien saksalaisten palauttamista koskeva Länsi-Saksan vaatimus NL:n väittäessä, että kaikki sotavangit on jo palautettu. Neuvottelujen jatkamisesta ei kuitenkaan luovuttu.

Japanin kansainvälinen asema kertomusvuonna vahvistui. Se solmi diplomaattiset suhteet useiden valtojen kanssa ja lokakuussa se valittiin YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi; USA pysyi kielteisessä kannassaan Mannermaa-Kiinan pyrkimykseen saada entinen paikansa YK:ssa.

Merkittävimpiä saavutuksia kansainvälisen yhteistyön alalla olivat Belgian, Hollannin, Italian, Länsi-Saksan, Ranskan ja Luxemburgin yhteismarkkinoita ja Euratomia, Euroopan atomienergiajärjestöä koskevat sopimukset. Kansainvälisten järjestöjen joukkoon tuli entisten lisäksi Wienissä lokakuussa ensimmäisen konferenssin pitänyt Kansainvälinen atomienergiajärjestö, jonka jäseneksi Suomi otettiin lokakuun 10 päivänä ja joka samana päivänä päätti tehdä Wienin kotipaikakseen.

Vapaiden kansojen aseman saavutti Ghana (ent. Gold Coast) helmikuussa ja Malaijivaltioiden liitto elokuussa, molemmat Ison Britannian entisiä kolonioita.

Viime vuoden kansainvälisiä tapahtumia ja kannanilmaisuja säesivät valtamerillä ja erämaissa toimeenpannut ydinasekokeet. Näiden kokeiden lopettamista pitkin vuotta vaativat niitä sarjassa toimeenpannut NL ja sen seurailijavaltiot, edelleen mm. Japani, Intia, Ceylon ja Pakistan. Näillä vaatimuksilla oli kannatusta laajoissa piireissä lännessäkin, mutta lännen varsinaisissa atomivalloissa USA:ssa ja Englannissa oli voitolla kanta, että ydinasekokeiden lopettamisesta ei voida sopia tai päättää, ellei ole luotu valvontajärjestelmää, joka takaa sopimusten tunnollisen noudattamisen. NL:n johtomiehet — mm. Hrushtshov ja Grornyko — naulasivat puheissaan kiinni kannan, ettei NL lopeta ydinasekokeitaan yksipuolisesti, so. ennen kuin, USA ja Englanti sen tekevät.

Suurten ja mieliä huolestuttaneiden kysymysten ajaututtua keskinäisen epäluottamuksen kareille sai ajatus ns. huipputasen konferenssin pitämisestä epävirallista kannatusta läntisissäkin suurvalloissa, mutta niiden hallitukset asettivat konferenssin pitämisen ehdoksi ennakkovarmuuden saamisen siitä, että konferenssi ainakin jossakin

kysymyksessä pääsisi myönteiseen ratkaisuun. NATO:n neuvoston joulukuussa Pariisissa pitämässä kokouksessa annettiin juhlallinen vakuutus, että järjestö ei koskaan ole palveleva aggressiivisia tarkoituksia ja että se on aina valmis keskustelemaan järjellisen ja valvonnanalaisen aseriisunnan toimeenpanosta. Neuvostoliittoon ja kommunistisiin maihin nähden, jotka aika ajoin ilmaisevat pyrkivänsä maailmanvaltiuteen, NATOLla ei ole, vakuutettiin julkilausumassa, samantaisia tavoitteita, vaan sen tavoitteina ovat sotien estäminen ja sen jäsenvaltojen väestön elintason kohottaminen. Tähän ja muihin mainitussa NATO:n kokouksessa esitettyihin lausuntoihin viitaten Hrushtshov jouluaattona Kievinssä pitämässään puheessa ilmoitti, että NL:n korkein neuvosto toivossa, että mainitut lausunnot saisivat käytännöllisen ilmaisuuden, oli antanut NL:n hallituksen tehtäväksi tutkia aseellisten voimien supistamisen mahdollisuutta säilyttämällä ne kuitenkin tasolla, joka takaa maan turvallisuuden.

Näistä katsausvuoden lopussa lyödyistä sovinnollisuutta lupaavista akordeista huolimatta ei kansainvälinen tilanne vanhalla mantereella, lännen ja idän suhteissa, antanut vuoden päättyessä aihetta valoisaan optimismiin.

Teknillinen kehitys hämmästyttävine saavutuksineen — tekokuut avaruudessa — dramatisoi kilpailun, jonka synnyttämää jännitystä lisäsi molempien mammuttivaltioiden aika ajoin levittämät väitteet kyvystään tuhota toisensa.

Uudella mantereella oli levottomuuksia Argentiinassa, Brasiliassa, Costa Ricassa, Columbiassa, Guatemalassa ja Kuubassa ja aseidenkin hetkellistä käyttöä Honduraksen ja Nicaraguan välisen rajariidan yhteydessä. Euroopan tapausten heijastumisena voitaneen pitää alkanutta ajatustenvaihtoa alueellisten yhteismarkkinoiden luomisesta Etelä-Amerikan mantereelle.

2. Suomen asema

Merkittävin tapahtuma Suomen kansainvälisten suhteiden alalla oli Neuvostoliiton silloisen pääministeri Nikolai Bulganinin ja nykyisen pääministeri Nikita Hrushtshovin vierailu maassamme kesäkuussa. Tämän vierailun voidaan katsoa vahvistaneen jo aikaisempina vuosina niin omassa maassamme kuin ulkomaillakin vakiintunutta käsitystä, että kansamme yksimielisesti hyväksymä pyrkimys saavuttaa myös suuren itäisen naapurimme luottamus on tuottanut myönteisiä tuloksia.

Intian pääministeri Jawaharlal Nehrun käynti maassamme kesä-

kuun alussa oli näkyvänä osoituksena tasavaltamme kansainvälisten suhteiden laajentumisesta käsittämään maita ja kansoja, jotka ovat saavuttaneet valtiollisen itsenäisyytensä toisen maailmansodan jälkeen.

Sitten kun Islannin presidentti oli käynyt; Suomessa presidentti Kekkonen vastasi tähän vierailuun sekä vieraili myös Tanskassa. Näillä vierailuilla lujitettiin niitä perinnäisen ystävyyden siteitä, jotka pohjautuvat maamme itsenäisyyttä vanhempaan kulttuuriyhteyteen.

Mainittava on tässä yhteydessä Helsingissä syksyllä vietetty englantilainen viikko, jolle Lontoon Cityn Lord Mayorin oleskelu pääkaupungissa siihen liittyvät brittiläisten perinnäistapojen mukaiset menot antoivat loistoa ja väriä.

Suomen aktiivinen osallistuminen Yhdistyneiden Kansakuntien Suezilla ylläpitämään rajavartio- ja poliisitoimintaan jatkui suunniteltua kauemmin, mutta vuoden lopulla suomalainen komppania palasi takaisin kotimaahan. YK:n yleiskokouksessa Suomen valtuuskunta teki selkoa Suomen noudattaman ulkopolitiikan periaatteista ja luonteesta.

3. Pohjoismainen yhteistyö

Suomen kannalta oli pohjoismaisessa yhteistyössä erittäin merkittävä tapaus se, että Pohjoismaiden Neuvoston kokous pidettiin Helsingissä helmikuun 15—22 päivinä. Kun maamme edustajat Kööpenhaminan kokouksessa v. 1956 — ensimmäisessä, missä Suomi oli mukana — olivat olleet eräänlaisina »oppipoikina» perehtymässä asioiden käsittelyyn neuvostossa, voivat he jo Helsingin kokouksessa täysin ottaa kannan käsiteltävinä oleviin asioihin. Pohjoismaiden neuvoston koko Suomen ryhmä kommunisteja myöten suhtautui myönteisesti pohjoismaisen yhteistyön edistämiseen mm. taloudellisilla aloilla.

Taloudelliset kysymykset, nimittäin pohjoismaiden yhteismarkkinain aikaansaaminen, katsottiin ennen kokousta tärkeimmiksi asioiksi, joita neuvosto käsitelisi ja joista se päättäisi. Kun asiaa koskevat tutkimukset eivät kaikilta osiltaan olleet kuitenkaan ehtineet valmistua kokoukseen mennessä, lykättiin yhteismarkkinoita koskeva lopullinen käsittely seuraavaan, v. 1958 Oslossa pidettävään kokoukseen. Merkillepantavaa kuitenkin oli, että Suomen hallitus ilmoitti maamme olevan periaatteessa valmis liittymään pohjoismaiden yhteismarkkinoihin.

Kysymys tämäntapaisesta pohjoismaisesta taloudellisesta yhteistyöstä on kuluneena vuonna joutunut kuitenkin melkoisesti taka-

alalle ja yhteismarkkinani toteuttamisen tielle on noussut uusia vaikeuksia sen lisäksi, että Norjan porvarilliset piirit alusta alkaen ovat vastustaneet niitä. Kuuden Euroopan maan, Italian, Ranskan, Länsi-Saksan, Belgian, Hollannin ja Luxemburgin muodostamat yhteismarkkinat hyväksyttiin lopullisesti näiden maiden parlamenteissa kuluneena vuonna ja niiden asteittainen toteuttaminen alkaa vuoden 1958 alusta. Tanska, jonka maataloustuotteiden viennistä suuri osa menee näihin maihin, oli erittäin kiinnostunut mahdollisuudesta osallistua näiden ns. Messinä-valtioiden tulliliittoon ja siten saada tullittomat markkinat maataloustuotteilleen. Alkukesästä tällä liittymisajatuksella oli Tanskassa varsin laaja kannatus, mutta sittemmin ilmeni, ettei se loppujen lopuksi kuitenkaan takaisi vapaata vientiä Tanskan maataloustuotteille ja että liittyminen toisi mukanaan uusia vaikeuksia, vähentäisi Tanskan suvereenisuutta ja vieroittaisi sitä pohjoismaisesta yhteistyöstä.

Toinen mahdollisuus laajempiin markkinoihin ns. Länsi-Euroopan vapaakauppa-alueen muodossa onkin syksymmällä työntänyt äskennämainitun liittymisajatuksen syrjemmälle. Kaikki pohjoismaat ovat yksimielisiä vapaakauppa-alueeseen liittymisen suotavuudesta, mutta kysymys maataloustuotteiden asemasta on kasannut suuria vaikeuksia tämänkin ajatuksen toteuttamisen tielle eikä asiassa päästykään kuluneena vuonna mihinkään tulokseen. Huomattavaa on, että liittyminen Länsi-Euroopan vapaakauppa-alueeseen ei asettaisi rasituksia minkään pohjoismaan suvereenisuudelle eikä se myöskään olisi esteenä esim. pohjoismaiden yhteismarkkina-alueen perustamiselle. Tästä syystä viimeksimainittu ajatus on loppupuolella vuotta saanut uutta kannatusta.

Pohjoismaiden neuvoston Helsingin kokouksen antamista suosituksista oli ehkä tärkein se, mikä koski yhteistyötä atomivoiman rauhan-aikaisessa käytössä. Pohjoismaat ovatkin perustaneet Kööpenhaminaan yhteisen atomitutkimusinstituutin, minkä merkitys varsinkin meidän maamme tämän alan tutkimukselle tulee olemaan huomattava.

Vuonna 1957 tuli kuluneeksi 10 vuotta Pohjoismaisen kulttuuritoimikunnan perustamisesta. Tämä pohjoismainen yhteistyöelin, minkä merkitys ja toiminta alkuvuosina oli melko vähäinen, uudelleenmuodostettiin Pohjoismaiden neuvoston v. 1953 antaman suosituksen perusteella siten, että se jaettiin kolmeen jaostoon, joista ensimmäinen käsittelee akateemisia kysymyksiä, toinen kouluasioita ja kolmas vapaata kansansivistystyötä. Tämä uusi organisaatio on osoittautunut hyväksi ja toimikunta on pystynyt melkoisella tavalla edistämään pohjoismaista yhteistyötä sivistyksellisillä aloilla.

Sosialidemokraatit ovat kaikissa neljässä pohjoismaassa Suomea lukuunottamatta olleet hallituksessa. Islannissa v. 1956 muodostettu hallitus, mihin kuuluvat edistyspuolue, sosialidemokraatit ja kommunistit, on ollut vallassa koko kertomusvuoden. Tanskassa pidettiin valtiolliset vaalit 14 päivänä toukokuuta, jolloin sosialidemokraatit saivat 70 paikkaa (ennen 74). Färsearelaisen sosialidemokraattisen edustajan kanssa puolueella on 71 paikkaa eduskunnan 179:stä. Odotettiin H.- C. Hansenin sosialidemokraattisen hallituksen vaalien jälkeen väistyvän ja antavan tilaa porvarilliselle hallitukselle, mutta H. C. Hansen yllättikin porvarilliset vastustajansa muodostamalla yhdessä radikaalien ja oikeusliiton kanssa kolmen puolueen kokoomushallituksen, mihin kuuluu 9 sosialidemokraattia, 4 radikaalia ja 3 oikeusliittolaista. Erinomaisen suuri ja melko pysyvä työttömyys sekä maataloustuotteiden vientipulmat ovat aiheuttaneet hallitukselle paljon huolia.

Norjassa suoritettiin lokakuun 7 päivänä valtiolliset vaalit, joista porvaristo etukäteen odotti paljon. Uskottiin, että sosialidemokraatit tulevat kärsimään vaalitappion. Toisin kuitenkin kävi, sillä työväenpuolue oli käytännöllisesti katsoen ainoa, jonka äänimäärä lisääntyi, ja se voitti yhden paikan. Puolueella on nyt 78 paikkaa eduskunnan 150:stä. Pääministeri Gerhardsenin hallitus on siten jatkuvasti ollut vallassa. Norja on sotien jälkeen työväenpuolueen johdolla investoinut aivan erityisen paljon uudistamalla kauppalaivastonsa ja rakentamalla hävitetyn Pohjois-Norjan uudestaan. Työttömyyttä ei myöskään ole mainittavammin esiintynyt.

Ruotsissa syntyi hallituskriisi ensi kerran kahteentoista vuoteen. Erimielisyys aiheutui suhtautumisesta yleiseen eläkelainsäädäntöön, minkä kohdalla sosialidemokraatit kannattivat lailla säädettyjä lisäeläkkeitä ja hallituskumppani talonpoikaisliitto vapaaehtoisuutta. Kansanäänestyskään ei antanut varmaa osviittaa asian ratkaisulle, ja lokakuussa talonpoikaisliitto erosi hallituksesta, jolloin pääministeri Erlander jätti hallituksen eroanomuksen 26 päivänä lokakuuta. Muutaman päivän ajan käytiin kiihkeitä neuvotteluja neljän puolueen — kommunisteja lukuunottamatta — kokoomushallituksen' aikaansaamiseksi, mutta ne ajautuivat karille ja 31 päivänä lokakuuta muodosti Erlander puhtaasti sosialidemokraattisen vähemmistöhallituksen.

4. Sisäpolitiikka

Vuosi 1957 oli sekä taloudellisesti että poliittisesti epänormaali. Vuoden aikana ennätti istua kaikkiaan viisi eri hallitusta, joista jokai-

nen kamppaili työttömyyden, valtiontalouden kasvavien vaikeuksien ja alati kohoavien elinkustannusten kanssa.

Fagerholmin johdolla toiminut enemmistöhallitus oli jatkuvan haajaantumisuhan alaisena jo maaliskuun alusta lähtien. Vuoden alkupuolella maalaisliitto aloitti voimakkaan ja johdonmukaisen propagandasodan, jonka kohteena oli ennen kaikkea pääministeri Fagerholm henkilökohtaisesti. Varsin yleisesti vallitsi sellainen käsitys, että maalaisliittolaiset olivat hallitukseen kyllästyneitä ja halusivat vaihtaa sitä tai ainakin sen pääministeriä. Maaliskuun 1 päivänä maalaisliiton hallitusryhmä ilmoitti eroavansa hallituksesta sen johdosta, että hallitus oli päättänyt alentaa maidon tuottajahintaa, koska maitotaloustuotteiden vientipalkkiot olivat kohonneet yli ennakkolaskelmien. Presidentti kehoitti Fagerholmia jatkamaan ja viikon kuluttua maalaisliittolaiset peruuttivat eronpyyntönsä. Valmisteilla ollut hallituksen vakaannuttamisohjelma ja nimenomaan sen palkkoja koskeva kohta kiristi kuitenkin jatkuvasti hallitusryhmien välejä. Sama palkkakysymys aiheutti rstiriidan myös sosialidemokraattisen hallitusryhmän ja SAK:n johdon välille. Hallitusryhmä sai puoluetoimikunnan tuen sille palkkapolitiikasta omaksumalleen kannalle, jonka maalaisliitto oli valmis hyväksymään, mutta jota SAK ei tahtonut hyväksyä.

Fagerholmin hallitus jätti yllättäen eronpyynnön 25 päivänä huhtikuuta sosialidemokraattisen hallitusryhmän aloitteesta. Syyksi ilmoitettiin, että eräät sosialidemokraattiset ministerit eivät enää katsoneet nauttivansa puolueen luottamusta. Puoluetoimikunta ja sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä eivät pitäneet sosialidemokraattisen hallitusryhmän menettelyä hyväksyttävänä ensinnäkään siitä syystä, ettei siitä oltu ennakkoon mainittu mitään puoluetoimikunnalle eikä eduskuntaryhmälle, ja toiseksi siitä syystä, että puoluekokous oli antanut nimenomaisen luottamuslauseen hallituksessa oleville sosialidemokraateille. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä antoi syntyneen hallituspuolan johdosta tasavallan presidentille sellaisen neuvon, että eronneen hallituksen olisi jatkettava toimintaansa.

Tasavallan presidentti antoi hallitukselle sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän neuvon mukaisen kehoituksen ja hallitus ilmoitti peruuttavansa eroanomuksen asiallisesti ottaen sillä edellytyksellä, että puolueoppositiolle tehtäisiin myönnetyksiä puolueen sisäisissä kysymyksissä. Tämä merkitsi sitä, että hallitus, jossa myös maalaisliittolaiset olivat mukana, otti itse asiassa kannan Sosialidemokraattisen Puolueen sisäisiin asioihin ja että hallituksen kohtalo jätettiin Sosialidemokraattisen Puolueen sisäisistä kysymyksistä riippuvaiseksi.

Pääministeri Fagerholm jätti puoluetoimikunnalle kirjelmän, jossa hän vallitsevaan hallituspuolaan vedoten ehdotti neuvotteluja puolue-

toimikunnan kokoonpanon muuttamiseksi sekä puolueen ja ammattiyhdistysliikkeen välisen selvittämiseksi vakaannuttamiskysymyksessä.

Puoluetoimikunnan taholla ei pidetty oikeana sitä, että kansakunnallinen ja hopeata ratkaisua vaativa hallituskysymys tällä tavalla kytkettäisiin yhden puolueen sisäisiin asioihin, joiden ratkaisu vaati pitkiä neuvotteluja ja aikaa vieviä toimenpiteitä. Näistä epäilyksistä huolimatta puoluetoimikunta oli valmis neuvottelemaan ja neuvottelijoiksi valittiin Tanner, Pitsinki, Lindblom ja Hiltunen. Vastapuolena näissä neuvotteluissa olivat Leivo-Larsson, Simonen, Skog ja Tiainen. Fagerholm toimi puheenjohtajana.

Heti neuvottelujen alussa todettiin molemminpuolin, että puoluekokouksen suorittaman vaalin muuttaminen, puoluetoimikunnan osalta oli sääntöjän kannalta varsin kyseenalaista ja että vakaannuttamishjelmaan liittyvän palkkakysymyksen hoitaminen lähinnä oli hallituksen ja SAK:n välinen asia. Puoluetoimikunnan edustajat ilmaisivat käsityksensä, että puoluetoimikunta tulee tukemaan hallitusryhmän pyrkimyksiä hoitaa palkkakysymys palkansaaajien kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

9

Neuvottelua jatkettaessa Tanner arveli, ettei puoluekokouksen päätöksen muuttaminen puoluetoimikunnan osalta ole ainoa tie puolueen ja SAK:n väliselle hyvälle yhteistyölle. Tätä tarkoitusta varten voidaan perustaa erikoinen yhteistyöelin, jos pyrkimyksenä on todellakin vain yhteistyön aikaansaaminen. Vastapuolen taholla pidettiin kuitenkin juuri puoluetoimikunnan kokoonpanon muuttamista ensiarvoisen tärkeänä seikkana. Vasta sen jälkeen kun siitä on voitu periaatteessa sopia, olisi mahdollista käydä hallituksen ja SAK:n välisiä palkkakeskusteluja. Samassa yhteydessä esitettiin vaatimus, että puoluetoimikunnan jäsenpaikat olisi jaettava enemmistön ja vähemmistön kesken suhteessa 8—7.

Ensimmäisen neuvottelukosketuksen lopuksi voitiin yksimielisesti todeta, että kummallakin taholla on halua erimielisyyksien selvittämiseen ja että kiireellisin asia on hallituskysymyksen ja siihen kytkeytyvän palkkariidan ratkaiseminen. Palkka-asiassa hallitusryhmän käsityksen mukaan ei voinut tulla kysymykseen vakaannuttamishjelman palkkapykälän asiallisen sisällön muuttaminen. Sen sijaan voitaisiin pyrkiä sanomaan sama asia hieman toisin sanoin. Todettiin myös, että puoluetoimikunnan kokoonpanon muuttamiseen ilmeisesti on löydettävissä teknillisesti käyttökelpoisia keinoja sillä edellytyksellä, että riitakysymykset todella voidaan eliminoida ja ratkaisut suorittaa täysin yksimielisesti.

Tässä vaiheessa hallituskysymys ja siihen kytketty sovintoneuvot-

telut otettiin käsiteltäviksi puoluetoimikunnan työvaliokunnassa, joka kokoontui 6. 5.

Puoluetoimikunnan työvaliokunta kuuli neuvottelijoiden selostuksen ja hyväksyi heidän kannanottonsa. Keskustelussa korostettiin sitä, että avoinna oleva hallitus- ja palkkakysymys on kiireellisin asia ja että puoluetoimikunnan kokoonpanokysymys' on hoidettava eri asiana sen jälkeen kun on saatu tarkempi selko todellisen sovinnon edellytyksistä. Jatkoneuvottelujen pohjaksi työvaliokunta hyväksyi yksimielisesti seuraavan, pääministeri Fagerholmin tietoon saatettavan kannanmäärittelyn:

Puoluetoimikunnan työvaliokunnan käsityksen mukaan maan etu ja taloudellinen tilanne vaativat hallituskysymyksen kiireellistä ratkaisemista. Työvaliokunta yhtyy varauksettomasti puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän aikaisemmin määrittelemään kantaan, jonka mukaan nykyisen hallituksen olisi jätävä paikoilleen ja jatkettava hallituksessa sovitun vakaannuttamisohjelman toteuttamista.

Työvaliokunta korostaa sitä, että kaikki sosialidemokraattiset voimat olisi tulevaa hallituspolitiikkaa ajatellen koottava äsken pidetyn puoluekokouksen asettamien talouspoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä vaatii kuitenkin enemmän aikaa kuin hallituskriisin selvittämiseen on käytettävissä. Tästä syystä nyt olisi rajoitettava niihin neuvotteluihin, ja toimenpiteisiin, joilla hallituskriisi" saatetaan pois päiväjärjestyksestä. Puoluetoimikunnan työvaliokunta on vakuuttunut siitä, että puoluetoimikunta tulee tukemaan hallitusryhmän pyrkimyksiä hoitaa palkkakysymys vakaannuttamisohjelman puitteissa myös SAK:ta tyydyttävällä tavalla.

Neuvotteluja tämän jälkeen jatkettaessa vähemmistöryhmän edustajat pitivät jyrkästi kiinni siitä vaatimuksestaan, että vähemmistön pääsemisestä puoluetoimikuntaan oli sovittava ennenkuin hallitus saattoi peruuttaa eroanomuksensa. Puoluetoimikunnan edustajat suostuivat neuvottelemaan tästä asiasta samanaikaisesti hallitus- ja palkkakysymyksen kanssa. Tämän jälkeen käytiin näistä kahdesta kysymyksestä kuumeisella kiireellä neuvotteluja. Palkkakysymyksen osalta neuvottelivat SAK:n edustajat hallitusryhmän jäsenten kanssa. Tuloksena oli 15. 5. allekirjoitettu suosituspaperi, joka sisälsi periaatteet puolue-erimielisyyksien ja avoinna olleen palkkakysymyksen ratkaisemiseksi.

Suosituksen mukaisesti puolueuuvoston olisi ollut päätettävä puoluetoimikunnan uudesta kokoonpanosta siten, että puheenjohtaja ja

puoluesihteeri jäisivät paikoilleen, ruotsalainen työväenliitto ilmoitaisi oman edustajansa puoluetoimikuntaan (Henriksson mahdollisesti vaihtuisi Fagerholmiin) ja muut puoluetoimikunnan 12 paikkaa jaettaisiin suhteessa 6 : 6 ja varajäsenten paikat suhteessa 5:5. — Vakaannu ttamisohjelman palkkapykälän osalta hyväksyttiin hallituksen julkilausumaksi tarkoitettu kannanilmaisu, jonka mukaan todettiin SAK:n voivan suositella 2/3 kompensaaatiota palkoille sovellettuna siihen indeksin nousuun, joka oli tapahtunut yleislakkosopimuksen jälkeen.

Tämä suosituspapere merkitsi puolueen linjakiistan osalta selvää kannanottoa vain puoluetoimikunnan kokoonpanoa koskevaan kysymykseen muiden kysymysten jäädessä lähinnä periaatteellisluontoisten toteamusten varaan. Suosituksen mukaisesti puoluetoimikuntaan olisi tullut 11 uutta jäsentä, joista 6 varsinaista ja viisi varajäsentä, minkä lisäksi ruotsalaisella työväenliitolla olisi ollut tilaisuus harkita uudelleen edustajaansa. Suosituksen palkkakysymystä koskeva osa, jonka myös eduskuntaryhmä hallituskysymystä käsitellessään hyväksyi, merkitsi sitä, että puolue-elimet antoivat tukensa SAK:lle palkkakysymyksen hoitamiseksi palkansaajien kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Fagerholm peruutti hallituksen eronpyynnön 16. 5. ja hallitus asetti itselleen viikon määräajan eduskunnassa vaikeuksiin joutuneen vakaannu ttamisohjelman uudelleen puimiseksi. Nämä hallituksen piirissä käydyt neuvottelut ajautuivat karille. Maalaisliitto ei hyväksynyt sitä palkkoja koskevaa toteamusta, joka sisältyi sovintoneuvottelujen suositukseen. Se ei myöskään hyväksynyt sitä kantaa, että palkkakysymys olisi nimenomaisesti jätetty työmarkkinajärjestöjen hoidettavaksi. Lisäksi se esitti valtiontalouden tervehdyttämisen osalta sellaisia vaatimuksia, jotka ilmeisesti joka tapauksessa olisivat kaatanee hallituksen, vaikka palkkakysymyksestä olisi päästy sovintoon.

Hallitus jätti eronpyyntönsä 22. 5. Siitä lähtien oli sovintoneuvotteluilla palkkakysymyksen osalta enää vain historiallinen merkitys. Samalla putosi pohja myöskin siltä kiireeltä, jolla sovintoneuvotteluja oli käyty avoinna olevaan hallituskysymykseen vedoten. Hallituksen eronuhkaan kytkettyinä sovintoneuvotteluista oli tullut koko kansan epäkiittollisen huomion kohde. Tämän jälkeen ne muodostuivat puhtaasti sosialidemokraattien sisäiseksi asiaksi ja niitä voitiin jatkaa hiljaisuudessa paremmin edellytyksin. -

Uuden hallituksen muodostamistehtävä annettiin maalaisliiton pääjohtaja Sukselaiselle, joka muodollisesti kääntyi myöskin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puoleen. Ryhmä ilmoitti, olevansa

valmis osallistumaan muodosteilla olevaan hallitukseen, mikäli uuden hallituksen ohjelmasta voitaisiin sopia. Sukselainen ilmoitti, ettei hallituksen ohjelmaa koskeviin neuvotteluihin ollut aikaa, ja ryhtyi sen jälkeen neuvottelemaan suomalaisen ja ruotsalaisen kansanpuolueen kanssa muodostettavan hallituksen henkilökokoonpanosta.

Sukselaisen I hallitus nimitettiin 27. 5. ja siihen tuli mukaan seitsemän maalaisliittolaista, kolme ruotsalaisen kansanpuolueen ja kolme suomalaisen kansanpuolueen edustajaa sekä yksi ns. ammattimies-terä. Hallitus laati kiireellisesti eduskunnalle ns. hätäohjelman, jolla pyrittiin ratkaisemaan valtion kassakriisi korottamalla veroja ja lykkäämällä lapsilisämaksuja. Eduskunta hylkäsi kuitenkin käytännöllisesti katsoen kaikki hallituksen tekemät esitykset, jonka johdosta syntyi laiton tila valtion maksujen kohdalla. Tähän laittomaan tilaan vedoten ruotsalainen kansanpuolue veti heinäkuun alussa edustajansa pois hallituksesta, jota täydennettiin maalaisliittolaisilla. Näin syntyi itse asiassa uusi hallitus ilman eduskunnan vähäisintäkään myötävaikutusta.

Sukselaisen II hallitus ryhtyi kiireellisesti valmistelemaan uutta hätäohjelmaa, jonka se halusi esittää eduskunnalle ylimääräisillä valtiopäivillä elokuun alussa. Kun näytti selvältä, ettei istuva vähemmistöhallitus kyennyt välttämättömiä taloudellisia ratkaisuja valmistelemaan ja käytännössä toteuttamaan, ehdotti sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ennen ylimääräisten valtiopäivien alkamista viiden puolueen yhteisiä neuvotteluja kestävän talouspoliittisen ohjelman aikaansaamiseksi. Näihin neuvotteluihin ryhdyttiinkin ja niitä käytiin samanaikaisesti, kun eduskuntakäsittelihallituksen hätäohjelmaan liittyviä esityksiä.

Verrattain nopeasti kävi ilmi, että ajatus viiden puolueen neuvotteluista ja mahdollisesti sillä pohjalla syntyvästä uudesta hallituksesta oli maalaisliitolle vastenmielinen, vaikkei sillä taholla vallitsevilla oloissa voitukaan koko ajatusta suoralta kädeltä hyljätä. Myöhemmin osoittautuikin, että maalaisliitto kävi koko ajan myös toisia, salaisia neuvotteluja, joista se odotti omalta kannaltaan parempaa tulosta sekä poliittisesti että talouspoliittisesti. Nämä neuvottelut, joihin puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän tietämättä osallistui myös joukko sosialidemokraatteja, johtivatkin maalaisliittoa tyydyttävään tulokseen. Seurauksena oli viiden puolueen neuvottelujen katkaiseminen ja uuden, maalaisliiton johtaman vähemmistöhallituksen muodostaminen syyskuun 2 päivänä.

Sukselaisen III hallitus, ns. »ottopoikahallitus» syntyi tavalla, joka antoi parlamentarismien kannalta oikeuden arvostella sekä maalaisliiton toimintaa että tasavallan presidentin menettelyä. Eduskuntaa ja

eräitä asianomaisia valtioneuvoston jäseniä lainkaan kuulematta joukko ministereitä erotettiin ja tilalle valittiin Uusia sen mukaisesti kuin maalaisliiton johdolla käydyissä salaisissa neuvotteluissa oli sovittu. Osoittautui, että maalaisliitto oli ottanut tehtäväkseen hajaannuksen aikaansaamisen Sosialidemokraattisessa Puolueessa ja että sillä oli näille pyrkimyksilleen myös tasavallan presidentin tuki.

Syyskuun 15 päivänä kokoontunut puolue-neuvosto kehoitti sosialidemokraattista eduskuntaryhmää toimimaan niin, että saadaan selvyys siitä, hyväksyykö eduskunta tapahtuneen hallitusratkaisun parlamentaarisenä menettelynä. Puolue-neuvoston kehoituksesta sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä jätti hallituksen vastattavaksi välikysymyksen, johon hallitus kaatui 17 päivänä lokakuuta. Seurauksena oli 43 päivää kestänyt hallituspuola, jonka aikana käytiin monivaiheisia neuvotteluja uuden hallituksen ohjelmasta ja kokoonpanosta.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä ilmoitti olevansa halukas neuvottelemaan mahdollisimman laajalle parlamentaariselle pohjalle rakentuvasta uudesta hallituksesta ja nimesi omasta puolestaan hallituksen muodostajaksi tohtori Tannerin. Suomalainen ja ruotsalainen kansanpuolue sekä kokoomuspuolue ilmoittivat olevansa valmiit neuvottelemaan laajalle parlamentilliselle pohjalle rakentuvasta hallituksesta tohtori Tannerin johdolla. Maalaisliitto sen sijaan ilmoitti, ettei se tahdo osallistua tohtori Tannerin johdolla muodostettavaan uuteen hallitukseen. Tämän maalaisliiton kannan johdosta oli tohtori Tannerin luovuttava tunnusteluistaan uuden hallituksen muodostamiseksi.

Seuraavana vaiheena olivat maalaisliiton ja sosialidemokraattien edustajien kesken käydyt ohjelmaa koskevat neuvottelut, joiden pohjalta ryhdyttiin uusiin tunnusteluihin hallituksen muodostamiseksi. Maalaisliitto vaati hallituksen muodostamistehtävän annettavaksi pääjohtaja Sukselaiselle, jota sosialidemokraatit puolestaan eivät katsoneet voivansa hyväksyä, koska hänen johtamansa hallitus juuri oli saanut epäluottamuslauseen. Sosialidemokraattien hallitusneuvottelijat ehdottivat tehtävän annettavaksi tohtori Warikselle. Maalaisliitto ilmoitti kuitenkin, ettei se voi hyväksyä myöskään tohtori Warista, joten oli luonnollista, että Waris kieltäytyi. Hallituksen muodostamista saivat sen jälkeen yrittää pääjohtaja Sukselainen ja professori Saari. Kumpikin käytti tunnusteluissaan ja neuvotteluissaan samaa taktiikkaa. Ensin neuvoteltiin maalaisliiton, kansanpuolueen, SAK:n johdon ja sos.-dem. puolueen oppositio johdon kanssa ja vasta sen jälkeen kysyttiin Sosialidemokraattiselta Puolueelta, oliko se valmis hyväksymään näissä neuvotteluissa syntyneet suuntaviivat. Sekä Sukselaisen että Saaren yrityksen yhteydessä pyrittiin selvästi

vaikuttamaan siihen, keitä sosialidemokraatit hallitukseen nimittäisivät siinä tapauksessa, että osallistuisivat hallitusvastuuseen. Kun yritykset tämän johdosta raukesivat, selitettiin syyksi Sosialidemokraattisen Puolueen sisäinen tila.

Lopputuloksena pitkästä hallituspulasta oli pääjohtaja v. Fieandtin muodostama presidentinhallitus, joka muodostettiin marraskuun 29 päivänä. Uuteen hallitukseen osallistui kolme Sosialidemokraattisen Puolueen jäsentä, pääjohtaja Oittinen ja johtaja Sumu sekä kaupunginjohtaja Lindfors. He olivat ennen hallitukseen menoaan yhteydessä puoluetoimikuntaan, joka ei katsonut aiheelliseksi kieltää heidän osallistumistaan hallitukseen virkamiesministerin ominaisuudessa.

5. Puolueen sisäiset asiat

Toimintavuosi alkoi voimakkaina ilmenneiden sisäisten erimielisyyksien merkeissä. Vanha TUL:n riitakysymys ja sosialidemokraattisen järjestötoiminnan periaatteet sekä noudatettavan talouspolitiikan suunta olivat pääasiallisina erimielisyyden aiheina. Huhtikuun 21 päiväksi määrättyä ylimääräistä puoluekokousta ja helmikuun 24—25 päiviksi määrättyä puoluekokousedustajani vaalia silmällä pitäen harjoitettiin puolueväen keskuudessa eri ryhmien toimesta voimakasta propagandaa. Neuvotteluja puoluekokouksen asiallisen menon turvaamiseksi ja henkilöristiriitojen ratkaisemiseksi käytiin jo ennen puoluekokousta Väinö Tannerin aloitteesta ja johdolla. Käydyissä keskusteluissa oli kysymys ennen kaikkea kahdesta tärkeästä periaatteesta:

1) Kaikissa asioita, ohjelmia ja menettelytapoja koskevissa kysymyksissä tyydytään varauksettomasti tulevan puoluekokouksen päätöksiin, olipa ne sanellut mikä enemmistö tahansa.

2) Puolueen johtoa koskevat henkilökiistat ratkaistaan siten, että enemmistöksi osoittautuva puoli saa turvallisen enemmistön puoluetoimikuntaan. Sopivana pidettiin sellaista ratkaisua, että vähemmistö saa 5 paikkaa puoluetoimikunnassa.

Puoluekokous ei puolueen johtoon liittyvien henkilökysymysten osalta kulkenut näiden ennakkokeskustelujen mukaisesti. Puoluekokouksen enemmistö, jolla linjariitaan liittyneissä äänestyksissä oli 20—30 edustajaa enemmän kuin vähemmistöllä, joutui yksin miehittämään koko puoluetoimikunnan, kun vähemmistö kieltäytyi luovuttamasta siihen jäseniä.

Puoluekokouksen varrella käydyissä neuvotteluissa enemmistö tarjosi vähemmistölle puoluetoimikunnassa 5 paikkaa, jopa neuvottelujen

viime vaiheessa 6, mutta tarjous ei johtanut tulokseen. Vähemmistöryhmän neuvottelijoiden tinkimättömänä vaatimuksena oli, että vähemmistön on saatava 7 paikkaa puoluetoimikunnassa. Sen lisäksi olisi puoluekokouksen ollut hyväksyttävä vähemmistön kanta vakaantuttamiskysymyksessä sekä TUL:n asiassa.

Heti puoluekokouksen päätyttyä eräät vähemmistöryhmää johtaneet henkilöt järjestäytyivät »kaikkien sosialidemokraattisten järjestöjen yhteistyövaltuuskunnaksi» sekä saattoivat julkisuuteen oman vappu julistuksensa (liite 3). Tässä julistuksessa väitettiin, että puoluekokous oli valinnut puolueelle väärän johdon ja että kansanvaltainen sosialismi oli siitä syystä pelastettava julistuksen allekirjoittajien aloitteesta.

Julistuksen sävy oli masentava ja vastapuolta loukkaava. Sitäpaitsi koko julistus oli vähintäänkin ennenaikainen. Siinä tuomittiin puolueen johto jo ennen kuin se oli ennättänyt ryhtyä toimimaankaan. Sanomattakin on selvää, että julistus oli omiansa vaikeuttamaan pyrkimyksiä sovinnon aikaansaamiseksi sosialidemokraattisen järjestöväen keskuudessa.

Hallituskriisiin liittyneet sovintoneuvottelut

Puoluekokous ja uusi puoluetoimikunta antoivat Fagerholmin hallituksen sosialidemokraattiselle hallitusryhmälle luottamuslauseen ja edellyttivät hallituksen jäävän paikoilleen. Silloinen pääministeri Fagerholm katsoi kuitenkin, että hallituksen asema »skogilaisennemistöisen» hallitusryhmän kannalta oli muodostunut kestävämmäksi. Maalaisliiton taholla yhdyttiin tähän käsitykseen, joten hallitus yksimielisesti päätti jättää paikkansa käytettäväksi.

Hallituspuolan alaisina käydyt sovintoneuvottelut johtivat 15. 5. allekirjoitettuun suositukseen (liite 4), jonka perusteella hallitus peruutti eroanomuksensa 16. 5. Sovittiin, että neuvottelijoiden allekirjoittama suositus alistetaan kummallakin taholla laajempien piirien harkittavaksi.

Neuvottelijoiden allekirjoittama suositus tuli puoluetoimikunnan käsittelyyn 20. 5. Tällöin todettiin yksimielisesti, että sovintosuosituksen sisältö ja henki pääasiassa vastaavat puoluetoimikunnan kantaa asiassa.

Toisaalta puoluetoimikunta kuitenkin totesi, että pääasiana on oleva erimielisyyksien täydellinen selvittäminen eikä vain puoluetoimikunnan kokoonpanon uudelleen järjestäminen. Tästä syystä puoluetoimikunta yksimielisesti päätti, että neuvottelijoiden allekirjoittaman suosituksen pohjalta on käytävä jatkoneuvotteluja, joissa riidanalaiset kysymykset niin selvästi sovitaan, että uusittu puoluetoimikunta sen

jälkeen saattaisi ryhtyä rakentavaan työhön vapaana vanhasta paino-
lastista. Erikoisesti puoluetoimikunnassa korostettiin välttämättö-
myyttä saada aikaan täsmällinen sopimus TUL:n asiassa aikanaan alle-
« kirjoitetun sovintosopimuksen mukaisesti. Sen lisäksi puoluetoimi-
kunta halusi sovittavaksi myöskin niistä henkilöistä, joita puolue-
toimikuntaan otettaisiin eroavien jäsenten tilalle,

J a t k o n e u v o t t e l u t

Puoluetoimikunnan kannanoton jälkeen käytiin asiassa puolueen
puheenjohtajan johdolla jatkoneuvotteluja. Jatkoneuvottelujen poh-
jaksi puoluetoimikunnan edustajat jättivät vastapuolelle luettelon
niistä kysymyksistä ja-periaatteista, joista ennakoon olisi päästävä
niin täsmälliseen ja rakentavaan sovintoon, että voitaisiin olettaa
puolueneuvoston yksimielisesti suostuvan toteuttamaan tarvittavat
toimenpiteet puoluetoimikunnan osalta. Luettelo sisälsi junntaelinten
ja junntatoiminnan lopettamisen, julkaisutoiminnasta sopimisen, so-
sialidemokraattisten järjestöperiaatteiden täsmentämisen, TUL:n
riitakysymyksen ratkaisun, puolueen ja erikoisjärjestöjen välisen yh-
teistyön tehostamisen sekä uuden puoluetoimikunnan kokoonpanosta
sopimisen.

Neuvottelujen kuluessa esiintyi eräiden järjestöjen piirissä tapauk-
sia, jotka olivat omiansa vaikeuttamaan sovinnollisen sävyn löytä-
mistä keskusteluissa. Näitä tapauksia olivat rautatieläisten ja paperi-
työläisten liittokokoukset sekä Uudenmaan piirin kysymys, joissa
puoluetoimikunnan jäsenet katsoivat vähemmistöryhmään lukeutu?
vien menetelleen sääntöjen ja menettelytapapäätösten vastaisesti.

Jatkoneuvottelujen alkuvaiheessa pidettiin vähemmistöryhmän
edustajien taholla välttämättömänä, että puoluetoimikunnan kokoon-
pano olisi saatava muutetuksi jo heinäkuun aikana. Edelleen pidettiin
sillä taholla liiaksi aikaa vievänä asiana ryhtyä yksityiskohtaisemmin
sopimaan riitakysymyksistä, jotka olisi ratkaistava vasta sen jälkeen
kuin vähemmistön edustajat ovat päässeet puoluetoimikuntaan.
Koska puoluetoimikunta kuitenkin jo oli ottanut sen kannan, ettei
itse pääasia ratkea riidan siirtämisellä puoluetoimikunnan piiriin,
jatkettiin neuvotteluja asiaan liittyvistä erillisistä riitakysymyksistä,

Puoluetoimikunnan neuvottelijat halusivat ensisijaisesti selvyyttä
siitä, oliko vastapuoli halukas sovinnolliseen järjestelyyn TUL:n
asiassa. Vähemmistöryhmän edustajien taholta otettiin puolestaan
esille eräitä uusia kysymyksiä. Vaatimuksena oli mm., että puolue-
toimistossa tiedoitussihteerin paikalle siirretty Myllymäki palautet-
taisiin takaisin järjestösihteeriksi, että Uudenmaan piirin asia ratkais-
taisiin vähemmistöä tyydyttävällä tavalla ja että ylimääräiset piiri-

kokoukset kutsuttaisiin nopeasti koolle järjestämään uudelleen sellaisia piiritoimikuntia, jotka linjajakoisuuden merkeissä oli valittu yksipuolisesti. (Tämä vaatimus kohdistui ensisijaisesti Helsingin piiriin, jossa vähemmistöryhmän johtohenkilöillä on ollut varsin vähäinen kannatus puolueväen keskuudessa.)

Neuvottelujen viime vaiheessa keskusteltiin ensisijaisesti TUL:n asiasta ja Uudenmaan piirin tilanteesta. Kummankin asian kohdalla olivat molempien näiden järjestöjen edustajat kuultavina useaan otteeseen.

Uudenmaan piirin tapaus

Sovintoneuvottelujen jatkuessa käytiin Uudenmaan piirissä kaiken aikaa avointa sotaa. Tapahtumain kulku oli lyhyesti kerrottuna seuraavanlainen:

Uudenmaan varsinainen piirikokous oli kutsuttu koolle 28 päiväksi viime huhtikuuta. Tässä kokouksessa syntyi riita 30 piirikokousedustajan edustusosoikeudesta. Piirin vähemmistöryhmän taholta haluttiin evätä näiden edustajien edustuskelpoisuus sillä perusteella, etteivät niiden edustamat järjestöt olleet uusien sääntöjen mukaiseen määräaikaan, tammikuun 5. päivään mennessä, ilmoittaneet piirille asianomaisia edustajikseen. Enemmistöryhmän taholta vaadittiin myönnettäväksi edustusosoikeus kaikille näille 30:lle, koska heidän edustajavalta kirjansa olivat moitteettomat ja koska piirin uudet säännöt, joihin vähemmistöryhmän taholta oli vedottu, olivat tulleet voimaan vasta tammikuun 30 päivänä eli sen määräajan jälkeen, johon mennessä edustajat oli näiden sääntöjen mukaan piiritoimistolle ilmoitettava. Lisäksi huomautettiin, ettei ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen olisi johtanut edustusosoikeuden menettämiseen siinäkään tapauksessa, että uudet säännöt jo olisivat olleet voimassa.

Puheenjohtaja alisti asian äänestykseen, johon mainitut 30 edustajaa eivät osallistuneet. Eväämisen kannalla oli 38 edustajaa ja edustusosoikeuden myöntämistä kannatti 31 edustajaa.

Piirin puheenjohtaja määräsi kokoukselle tauon ja kutsui koolle piiritoimikunnan jäsenet neuvottelemaan syntyneestä tilanteesta. Piiritoimikunnan jäsenten enemmistö yhtyi siihen puheenjohtajan käsitykseen, että ellei kaikille laillisesti valtuutetuille edustajille myönnetä edustusosoikeutta, tulee koko piirikokouksesta laiton. Puheenjohtaja ilmoitti kokoukselle tämän kannan ja ehdotti, että edustusosoikeus yksimielisesti myönnettäisiin kaikille edustajajUle. Koska vähemroistqryhmä kuitenkin piti kiinni kannastaan ja vetosi vajaa-

lukuissa äänestyksessä saavuttamaansa enemmistöön, puheenjohtaja lopetti kokouksen ja ilmoitti samalla, että syntyneen tilanteen johdosta on pidettävä uusi piirikokous.

Vähemmistöryhmä jäi kuitenkin kokoussaliin ja ilmoitti jatkavansa kokouksen pitoa, vaikka puheenjohtaja jo oli kokouksen päättänyt. Tässä kokouksessa valittiin elin, joka myöhemmin esiintyi Uudenmaan sos.-dem. piiritoimikunnan nimissä, käytti piirin omaisuutta ja kutsui heinäkuun 10. päiväksi koolle »ylimääräisen piirikokouksen» muodollisesti laillistamaan edellisen kokouksen yhteydessä tapahtuneen laittoman menettelyn.

Vähemmistöryhmän valitseman »piiritoimikunnan» nimenkirjoittajia ei kuitenkaan huolitettu yhdistysrekisteriin. Oikeusministeriö on päinvastoin 7. 6. antanut asiassa päätöksen, jossa todetaan huhtikuun 28 päivänä pidetty kokous mitättömäksi siitä syystä, että kokouksessa oli sääntöjen vastaisesti eväty edustusoikeus 30 edustajalta, joille sellainen olisi pitänyt myöntää. Ainoa laillinen piiritoimikunta oli näin ollen se, joka oli valittu edellisen vuoden piirikokouksessa. Piirisihteeri Väre kieltäytyi tästä huolimatta suorittamasta laillisen piiritoimikunnan hänelle antamia tehtäviä, joten piiritoimikunnan oli hänet erotettava ja valittava uusi piirisihteeri valmistelemaan 28. 7. koolle kutsutun laillisen piirikokouksen valmistelua.

Puolueen puheenjohtaja kehoitti Uudenmaan piirin asianosaisia etsimään nopeata sovintoa keskinäisillä neuvotteluilla. Nämä neuvottelut katkesivat varsin nopeasti vähemmistöryhmän vaadittua, että sille oli uusittavassa piiritoimikunnassa annettava enemmistö riippumatta siitä, millaiset olisivat piirikokouksen voimasuhteet sosialidemokraattien keskinäisiin riitakysymyksiin nähden. Tämän jälkeen puheenjohtaja jätti osapuolten harkittavaksi kolme vaihtoehtoa ratkaisua kiistan selvittämiseksi. Kun sekään ei johtanut tulokseen, kehoitti puheenjohtaja osapuolia vastaamaan myöntävästi tai kieltävästi lopulliseen välitysehdotukseen. Tämän ehdotuksen mukaisesti oli peruutettava sekä vähemmistön »piiritoimikunnan» että laillisen piiritoimikunnan koolle kutsumat piirikokoukset. Laillisen piiritoimikunnan oli määrä peruuttaa piirisihteerin erottaminen sekä jatkaa työtään entisessä kokoonpanossa seuraavaan varsinaiseen piirikokoukseen saakka.

Vastaus tähän lopulliseen välitysehdotukseen oli määrä antaa 9.7. pidettävässä sovintoneuvottelussa. Tähän neuvotteluun ei Uudenmaan piirin vähemmistöryhmä lähettänyt lainkaan edustajaansa. Seuraavana päivänä vähemmistöryhmä piti oman »ylimääräisen piirikokouksen», joten sovintoehdotus raukesi. Tässä »piirikokouksessa».

jonka laittomuus oli selvä jo etukäteen, oli läsnä vain vajaa kolmannet piirikokousedustajista.

Piiritoimikunnan koolle kutsuma piirikokous pidettiin 28. 7. Tämä kokous valitsi uuden piiritoimikunnan sekä hyväksyi aikaisemman piiritoimikunnan menettelyn,. Puoluetoimikunta on 1.8. pitämässään kokouksessa todennut, että Uudenmaan piirin asia on nyt laillisuuden ja sääntöjen kannalta saatettu järjestykseen. Opposition oma »piiritoimikunta» lopetti niinikään ainakin julkisen toimintansa.

T U L : n a s i a

Puolueen piirissä vallinneiden erimielisyyksien eräänä perussyynä ja räikeimpänä ilmenemismuotona on ollut TUL:n sosialidemokraattien keskinäinen riita ja tämän riidan yhteydessä esiintyneet menettelytaparikkomukset. Tästä syystä puoluetoimikunta on korostanut TUL:n kysymyksen tärkeyttä sovintoneuvotteluissa sekä edellyttänyt, että kysymys ratkaistaan asiasta jo aikaisemmin allekirjoitetun sovintosopimuksen mukaisesti ja siinä hengessä kuin tästä asiasta ovat päättäneet puolueenuevosto ja kaksi puoluekokousta.

Vastapuolen edustajat ilmoittivat sovintoneuvottelujen jatkuessa, että he kyllä voivat saada koolle TUL:n liittokokouksen suorittamaan uudelleenjärjestelyjä TUL:n piirissä, mutta että etukäteen olisi mahdotonta aikaansaada sopimusta siitä, millaisia päätöksiä liittokokouksen olisi tehtävä. Tämä kysymys oli vähemmistön edustajien käsityksen mukaan jätettävä liittokokouksen itsensä ratkaistavaksi. Puoluetoimikunnan edustajien taholta huomautettiin tähän, että TUL:n johto on paperi jäsenien ja -seurojen avulla hankinut itselleen varman enemmistön liittokokoukseen, joten kaikki päätökset olisivat TUL:n nykyisen johdon saneltavissa. Edelleen huomautettiin, että jos periaatteessa pidetään arveluttavana etukäteen sopia TUL:n liittokokouksen päätöksistä, niin vähintään yhtä arveluttavaa on sopia etukäteen siitä mitä puolueenuevoston tulisi päättää puoluetoimikunnan kokoonpanon muuttamisesta.

. TUL:n kysymyksen osalta oli 9. 7. pidetty neuvottelu, joka sovittiin viimeiseksi ennen kesälomataukoa, lupaavin siihenastisista. Sekä TUL:n että Urheilun Tuen edustajien taholta todettiin mahdolliseksi neuvottelujen käyminen niistä seikoista, jotka puolueen puheenjohtaja esitti perusedellytyksiksi sovinnon syntymiselle. Urheilun Tuen edustajat edellyttivät, että TUL:n riita on ratkaistava asiasta aikanaan allekirjoitetun sovntopaperin mukaisesti ja että TUL:n taholta seuroihin ja yksityisiin jäseniin kohdistetut rangaistustoimenpiteet peruutetaan. TUL:n edustaja puolestaan edellytti, että Urheilun Tuki lopettaa toimintansa ehtona sovinnon teolle TUL:ssä.

Sovittiin, että TtJL:n kumpikin riitapuoli asettaa miehensä neuvottelemaan asioista vastapuolen kanssa ja että näiden neuvottelujen mahdolliset tulokset otetaan sen jälkeen uudelleen käsiteltäviksi puolueen puheenjohtajan johdolla tapahtuvissa neuvotteluissa. Edelleen sovittiin, että pääneuvottelijoiden työssä otetaan kesälomakauden vaatima tauko ja että kokouksia jatketaan elokuun puolella.

Tampereen julistus

Sovintoneuvotteluissa tuli alun alkaen ilmi, että monivuotisen riidan ja kasaantuneiden vastakohtaisuuksien tasoittaminen vaatii kärsivällistä asioihin käymistä ja kaiken sellaisen välttämistä, mikä tarpeettomasti synnyttää uusia riidan aiheita entisten lisäksi. Samoin on käsitetty, ettei asiassa ole syytä tulla julkisuuteen ennenkuin neuvottelijoiden kesken on saavutettu riittävän laaja yhteinen pohja.

Tampereella 14; 7. pidetyn »ryhmä 94:n» kokouksen julkilausuma (liite 5) oli vakava poikkeaminen tältä linjalta. Joukko opposition johtohenkilöitä, joiden valitsemisesta puolueoimikuntaan ohi puoluekokouksen päätöksen sovintoneuvotteluissa oli ollut kysymys, esiintyi mainitun kokouksen yhteydessä sellaisen julkilausuman takana, joka leimaa nykyisen puolueoimikunnan taantumuksen liittolaiseksi ja toimeensa täysin kykenemättömäksi. Samalla tässä julkilausumassa syytettiin silloin vasta kolme kuukautta istunutta puolueoimikuntaa vastuulliseksi maan ja työväestön nykyisistä vaikeuksista, vaikka hyvin tiedetään, että nämä vaikeudet ovat syntyneet aikana, jolloin asianomaiset itse ovat johtaneet puoluetta ja istuneet hallituksessa.

Ottopoiikahallituksen syntyminen syyskuun 2 päivänä kärjisti puolueen sisäisiä riitaisuuksia ja vaikeutti myöskin käynnissä olleita sovintoneuvotteluja. Hallituksen muodostaminen merkitsi samalla sitä, että SAK, joka järjestönä ilmoitti olevansa hallitusvastuussa, tällä toimenpiteellään samalla asettui solidaariseksi puplueopposition johdon menettelylle. Puolueoimikunta kehoitti hallitukseen menneitä <- sosialidemokraatteja jättämään paikkansa, koska puolueen jäsenet eivät voi puoluekokouksen päätöksen mukaisesti yksityishenkilöinä osallistua (poliittiseen) hallitukseen. Syyskuun 15 päivänä kokoontunut puolueeneuvosto uudisti saman kehoituksen sekä kehoitti ^eduskuntaryhmää siltä varalta, ettei kehoitusta noudatettaisi, erottamaan ryhmästä ne jäsenet, jotka olivat menneet hallitukseen vastoin puolueen sääntöjä ja ryhmän nimenomaisesti ilmaisemaa kantaa.

Hallitukseen menneet sosialidemokraatit saattoivat julkisuuteen useita kannanottoja, joissa he ilmoittivat, ettei heitä sido puolueoimikunnan eikä muiden puolue-elinten päätökset vaan ainoastaan »ryhmä 94:n neuvottelukunnan» kanta. SAK:n puheenjohtaja Antikaine? ja

asianajaja Kesänen lähettivät sosialidemokraattiselle eduskuntaryhmälle asiallisesti samansisältöisen kirjeen, jossa he ilmoittivat, että hallitukseen menneet sosialidemokraatit eivät edusta puoluetta vaan »ryhmä 94:ää» ja että eduskuntaryhmän ei tulisi noudattaa puolueuueuvoston kehoitusta hallitukseen menneisiin ryhmän jäseniin nähden.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä noudatti puolueuueuvoston antamaa kehoitusta ja katsoi, että hallitukseen menneet ryhmän jäsenet olivat omalla toiminnallaan asettuneet sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ulkopuolelle.

Puolueuueuvosto hyväksyi puoluetoimikunnan toimenpiteet sovintoneuvottelujen yhteydessä sekä asetti ne ehdot, joitten pohjalta neuvottelut oli saatettava päätökseen syyskuun loppuun mennessä. Jatkoneuvotteluissa osoittautui, ettei vähemmistöryhmä ollut halukas ratkaisemaan TUL:n kysymystä sillä tavoin kuin puoluekokous päätöksessään oli edellyttänyt. Niinikään ei vähemmistö ollut valmis luopumaan hankkeella olleesta uudesta päivälehdestä, jota puolueuueuvosto varsinkin vallitsevia oloja ajatellen piti sosialidemokratian kannalta vahingollisena. Sovintoneuvottelut jouduttiin näin ollen päättämään tuloksettomina.

Heti puoluekokouksen jälkeen aloitettu ja sittemmin »ryhmä 94:n» nimellä tapahtunut järjestetty ryhmätoiminta aiheutti voimakkaan vastareaktion ja aktiivisuuden nousun puolueen jäsenistön keskuudessa. Sosialidemokraattinen ammattiyhdistysväki oli tyytymätöntä siihen, että ammatilliset järjestöt vedettiin järjestöinä mukaan puoluekiistaan ja hallituspolitiikkaan, jonka selvänä tarkoituksena oli Sosialidemokraattisen Puolueen vahingoittaminen. Tilanteen selkiintyessä puolueessa alkoi ammattiyhdistysliikkeen piirissä voimakas käymistila.

6. Taloudellinen kehitys

Kansainvälisiä suhdanteita kertomusvuoden aikana luonnehti pitkän aikaa jatkuneen nousukauden päättyminen. Joissakin maissa taloudellinen toiminta silti yhä jatkui korkea-asteisena, kun taas vuoden alkupuolelta saakka ilmennyt raaka-aineiden hintojen voimakas alentuminen aiheutti lisääntyviä vaikeuksia raaka-aineiden vientimaissa. Näiden ohella myös Yhdysvalloissa alkoi vuoden loppupuoliskolla ilmetä depressiivisiä piirteitä, jotka vähitellen kävivät yhä voimakkaammiksi.

Suomi kuului niiden maiden joukkoon, joissa talouselämän lamaan-tuminen varhaisimmin alkoi ja saavutti laajimmat mittasuhteet.

Rakennustoiminta ja kotimarkkinateollisuus alkoivat selvästi heikentyä jo vuoden alkupuoliskolla. Syyskuussa toimeenpantu tuontikaupan laaja vapauttaminen lisäsi kotimarkkinateollisuuden vaikeuksia erityisesti sellaisten tuotannonalojen ja yritysten kohdalla, jotka pitkäaikaisena säännöstelykautena olivat kustannustasonsa ja reaalisen kannattavuutensa osalta menettäneet tuntuman kansainväliseen kilpailuun. Erityisesti nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuus joutuivat kasvaviin menekkivaikeuksiin, joita tuontikaupan vapauttamiseen liittynyt markan devalvointi ei kyennyt torjumaan. Vaikka kansainväliset suhdanteet eivät ole erityisemmin suosineetkaan puunjalostukseen perustuvaa vientiteollisuuttamme, on devalvaation ansiosta vientiteollisuus silti ollut suhdanteita ylläpitävänä tekijänä ja vientimaksujen käyttöön otolla on luotu järjestelmä, jonka avulla aktiviteettia tällä talouselämämme tärkeällä loholla voidaan säädellä ulkomaisten suhdanteiden edellyttämällä tavalla.

Koko rakennustoiminta supistui edellisen vuoden määrästä noin 1,5 % ja talonrakennustoiminnan kohdalla aleneminen oli noin 4 %, teollisuuden tuotannon määrä sitä vastoin vielä kokonaisuutena lisääntyi edellisestä vuodesta noin 3 % ja reaalinen kansantuote kasvoi noin 1 %.

Talvikautena 1956—57 työttömyyden huippuluku oli n. 93.000 ja vuoden 1957 syksyllä työttömien määrä uudelleen lisääntyi nopeasti ollen vuoden päättyessä noin 54.000. Työttömistä oli runsas neljännes aikaisemman talonrakennustyössä olleita ja noin 17 % metsätyöntekijöitä. Näkyvän työttömyyden ohella oli syyskaudella ja erityisesti tekstiiliteollisuudessa tuntuvaa vajaatyöllisyyttä tehtaiden työskennellessä vajaalla teholla, joissakin tapauksissa vain pari päivää viikossa.

Vuoden 1957 aikana tapahtui tuntuvaa hintojen ja elinkustannusten nousua, mihin vaikuttivat useat syyt. Vuokrasäännöstelyn purkamisen seurauksena vuokrataso kohosi. Markan devalvaatio aiheutti yleistä hintojen nousua ja tämän lisäksi maataloustulolain soveltamisesta seurasi useaan otteeseen elintarvikkeiden hintojen kohoaminen, joka yhteensä oli 8—9 %.

Kokonaisuudessaan indeksin osoittama elinkustannusten nousu oli n. 10 %, mitä vastasi yleisen ansiotason vain 2,5-prosenttinen kohoaaminen. Näin ollen palkansaajien reaaliansiot alenivat tuntuvasti.

Valtiontaloutta luonnehtivat kertomusvuoden aikana toistuvat kassakriisit, joiden helpottamiseksi hallituksen hätäohjelmien edellyttämällä tavalla subventiomenoja vähennettiin ja valtion tuloja lisättiin. Näistä toimenpiteistä huolimatta valtio joutui lykkäämään usei-

den lakisääteisten menojen, mm. lapsilisien, eläkkeiden, jopa valtion työntekijöiden palkkojen suoritusta.

Talouselämän epäedullinen kehitys vuoden 1957 aikana osoitti selvästi, että talouspolitiikan jyrkkä muutos oli käynyt ehdottoman välttämättömäksi.

II PUOLUEEN PÄÄTÄNTÄVALTA- JA TOIMEENPANOELIMET

1. Puoluekokous

Eräiden piirijärjestöjen vaatimuksesta koolle kutsuttu ylimääräinen puoluekokous — puolueen XXIV puoluekokous — pidettiin Helsingissä 21—24 päivinä huhtikuuta* 1957. Sen päätöksillä määriteltiin puolueen kanta pitkällisten riitojen kohteena olleessa TUL:n kysymyksessä, sen suhde TUL:n johtoon ja tämän johdon omaksumaan uuteen suuntaukseen työväen urheilupolitiikassa, samoin puolueen suhde erikoisjärjestöihin ja niissä toimiviin sosialidemokraatteihin sekä puolueen sisäisen toiminnan peruseriaatteet. Työväen Tiedotuskeskuksesta ja sen harjoittamasta julkaisutoiminnasta päätettiin sanoutua irti. Sen Ohessa puoluekokous kiteytti käytännön toiminnassa kaivattujen keskitettyjen ohjelmien muotoon puolueen lähiajan talus- ja sosiaalipoliittiset tavoitteet sekä puolueen lähiajan kulttuuripoliittisen toimintasuunnitelman. Puoluekokouksen julkilausumat ja päätökset toimitettiin puolueosastojen tietoon erityisenä vihkosena heti kokouksen jälkeen. Täydellinen pöytäkirja kokouksesta valmistui syyskesällä,

Ylimääräiseen puoluekokoukseen osallistui yhteensä 190 äänivaltaista puoluekokousedustajaa eri puolilta maata. Kokouksen puheenjohtajina toimivat Emil Skog, Olavi Kajala, Martti Viitanen ja Vih-tori Fallila., Sihteeristöön kuuluivat Aatto Väyrynen, Aimo Halonen ja Pentti Hemmilä.

Puolueneuvosto ja puoluetöimikunta saivat uuden kokoonpanon Puoluekokouksessa vähemmistöksi jäänyt ryhmä jättäytyi kokonaan puoluetöimikunnan ulkopuolelle ja osa siitä omaksui pian kokouksen jälkeen järjestäytyneen, opposition toimintalinjan puolueen uutta, johtoa vastaan. Puoluetöimikunnan puheenjohtajan vaalissa, jossa olivat ehdolla Väinö Tanner ja K.-A. Fagerholm, sai edellinen 95 puoluekokousedustajan kannatuksen ja 28.840 mandaattia, jälkimmäinen 94 puoluekokousedustajan kannatuksen ja 28,096 mandaattia. Puoluesihteeriksi tehtävästä kieltäytyneen Väinö Leski-

sen tilalle valittiin kokouksen enemmistöryhmän ehdokas Kaarlo Pitsinki. Vähemmistöryhmä ei esittänyt omaa puoluesihteeriehdokasta. . - .,,

2. Puolueneuvosto

Kertomusvuoden aikana pidettiin kaksi puolueneuvoston kokousta, toinen 20 päivänä huhtikuuta ja toinen 15 päivänä syyskuuta. Edellinen kokous rajoittui käsittelemään lyhyesti ylimääräiselle puoluekokoukselle valmisteltuja tärkeimpiä kysymyksiä, jälkimmäinen kokous taas aiheutui lähinnä siitä, että puolueen oli määriteltävä kanta Sukselaisen porvarilliseen vähemmistöhallitukseen ja ryhdyttävä kurin ja järjestyksen palauttamistoimenpiteisiin niitä puolueopposition edustajia vastaan, jotka olivat puolueen ja eduskuntaryhmän luvatta menneet mukaan sanottuun hallitukseen tai muutoin harjoittaneet puolueen sääntöjen ja puoluekokouspäätösten vastaista toimintaa puolue-elinten ulkopuolella. Puolueneuvosto päätti puoluetoimikunnan aikaisemmin esittämän vetoimuksen uudistaen, kehoittaa hallitukseen menneitä sosialidemokraatteja Matti Lepistöä, Valdemar Liljeströmiä, Aino Malkamäkeä, Aarre Simosta ja Olli Uotia välittömästi jättämään paikkansa valtioneuvostossa. Siltä varalta, etteivät he näin menettelisä, puolueneuvosto päätti kehoittaa sosialidemokratista eduskuntaryhmää erottamaan ryhmästä hallituksessa olevat neljä jäsentään. (Mainituista »ötopoikaministereistä» olivat kaikki muut paitsi Olli Uoti kansanedustajia.)

Eduskuntaryhmä joutuikin sittemmin panemaan tämän puolue-neuvoston kehoituksen täytäntöön.

3. Puoluetoimikunta

Puoluetoimikunnan kokoonpano oli ylimääräiseen puoluekokoukseen saakka seuraava: puheenjohtaja Emil Skog, I varapuheenjohtaja Eero Antikainen, II varapuheenjohtaja Tyyne Leivo-Larsson, puoluesihteerä Väinö Leskinen, muut varsinaiset jäsenet Matti Lepistö, K.-A. Fagerholm, Vihtori Rantanen, Olavi Lindblom, Väinö Tanner, Erkki Lindfors, Aarre Simonen, Yrjö Rantala, Eetu Karjalainen ja Artturi Ranta. Varajäseninä olivat tässä vuoden 1955 puoluekokouksessa valitussa puoluetoimikunnassa Aino Malkamäki, Hannes Tiainen, Eino Sirén, Walter Kuusela, Onni Hiltunen, Eino Raunio, Vilho Väyrynen, Valdemar Liljeström, Sylvi Siltanen ja Antti Hietanen.

Ylimääräisessä puoluekokouksessa valittuun uuteen puoluetoimikuntaan ovat kuuluneet: puheenjohtajana Väinö Tanner, I varapuheenjohtajana Olavi Lindblom, II varapuheenjohtajana Onni Hiltunen, puoluesihteerinä Kaarlo Pitsinki ja muina varsinaisina jäseninä Väinö Leskinen, Gunnar Henriksson, Rafael Paasio, Martti Viitanen, Yrjö Rantala, Meeri Kalavainen, Oiva Kaivola, Eetu Karjalainen, Veikko Helle, Sylvi Siltanen ja Onni Oksanen sekä varajäseninä Erkki Kuoppala, Erkki Saarinen, Paavo Sinkka, Valtter Laitinen, Sulo Manninen, Lempi Lehto, Tyyne Paasivuori, Yrjö Hätininen, Veikko Siukkola ja Eino Sirén.

Puoluetoimikunnan kokouksia on pidetty kertomusvuoden aikana kaikkiaan 20, joista 8 ennen ylimääräistä puoluekokousta ja 12 sen jälkeen. Pöytäkirjoihin merkityistä 258 pykälästä on 96 syntynyt vanhan ja 162 uuden puoluetoimikunnan aikana. Tilasto, josta ilmenee, moneenko kokoukseen vanhan ja uuden puoluetoimikunnan jäsenet osallistuivat, on seuraava:

a) Skog 8, Antikainen 8, Leivo-Larsson 4, Leskinen 8, Lepistö 8, Fagerholm 8, Rantanen 7, Lindblom 6, Tanner 7, Lindfors 6, Simonen 8, Rantala 8, Karjalainen 6, Ranta (maaherran viran vuoksi) 0, Malkamäki 8, Tiainen 7, Siren 8, Kuusela 5, Hiltunen 6, Raunio 7, Väyrynen 4, Liljeström 2, Siltanen 7, Hietanen 5;

b) Tanner 11, Lindblom 11, Hiltunen 7, Pitsinki 11, Leskinen 8, Henriksson 10, Paasio 12, Viitanen 8, Rantala 10, Kalavainen 9, Kaivola 12, Karjalainen 9, Helle 9, Siltanen 9, Oksanen 11, Kuoppala 11, Saarinen 10, Sinkka 9, Laitinen 12, Manninen 12, Lehto 12, Paasivuori 10, Hätininen 12, Siukkola 6, Sirén 11.

4. Puoluetoimikunnan apuelimet

Sekä vanhan että uuden puoluetoimikunnan keskeisimpänä apuelimenä on toiminut työvaliokunta. Työvaliokunnan varsinaisia kokouksia on pidetty kertomusvuoden aikana yhdeksän, niistä kahdeksan ylimääräisen puoluekokouksen jälkeen. Penna Tervon kuoltua vanhan puoluetoimikunnan työvaliokunta toimi 8-jäsenisenä, ja kuuluivat siihen seuraavat: puheenjohtajana Emil Skog sekä muina jäseninä Eero Antikainen, Tyyne Leivo-Larsson, Matti Lepistö, Väinö Leskinen, Väinö Tanner, Aarre Simonen ja Yrjö Rantala. Uuden puoluetoimikunnan täysilukuinen, 9-jäseninen, työvaliokunta on ollut kokoonpanoltaan seuraava: puheenjohtaja Väinö Tanner ja muut jäsenet Olavi Lindblom, Onni Hiltunen, Kaarlo Pitsinki, Väinö Leskinen, Gunnar Henriksson, Rafael Paasio, Yrjö Rantala ja Meeri Kalavainen.

Pöytäkirjojen laatijoina ovat olleet tehtävään määrätty saapuvilla olleet puoluetoimiston toimihenkilöt.

Kertomusvuoden aikana toimineiden muiden puoluetoimikunnan apuelinten toiminnasta mainittakoon seuraavaa:

Kunnallisasiainjaosto, johon vanhan puoluetoimikunnan aikana kuuluivat puheenjohtajana Aarre Simonen, varapuheenjohtajana Olavi Kajala ja muina jäseninä Tyyne Leivo-Larsson, Erkki Lindfors, Eino Siren, Veikko Kokkola, Väinö Tikkaaja, Jorma Tuominen, Viljo Vuorinen ja Fritiof Sundqvist, sai ylimääräisen puoluekokouksen jälkeen uuden kokoonpanon, lopullisesti 10. päivänä joulukuuta 1957. Järjestäytymiskokouksensa jaosto piti 18. päivänä joulukuuta 1957, jolloin se otti työohjelmaansa *Kunnallispolitiikkamme suuntavivoja* -nimisen, yksitoista lukua sisältävän kunnallispoliittisen kokoomakirjäsien laatimisen ja jakoi kirjoitustehtävät asianomaisille jaoston jäsenille. *Työväen kunnallisopin* vanhennuttua uuden opaskirjäsien tarve onkin polttava. Uudessa kokoonpanossa jaosto on seuraava: puheenjohtaja Sulo A. Typpö, varapuheenjohtaja Olavi Kajala, muut jäsenet Juho Kivistö, Veikko Helle, Jorma Tuominen, Toivo Puro, Lauri Aalto, A. J. Salminen, Toivo Peltonen, Terttu Pylkkänen, Lars Lindeman ja Aatto Väyrynen. Jaoston keskuudestaan asettamaan työvaliokuntaan kuuluvat Typpö, Kajala, Kivistö, Helle ja Väyrynen.

Jaoston sihteerinä on toiminut edelleen puolueen kunnallisasiansihtööri Aatto Väyrynen, joka on käyttänyt puoluetoimiston määräämiltä muilta tehtäviltä liikenevän ajan lähinnä kirjeelliseen opastustoimintaan ja luentomatkojen tekoon eri puolilla maata sijaitseviin sosialidemokraattisiin puoluejärjestöihin. Samalla hän on toiminut edelleen kunnallisopin ja hallinto-oikeuden opettajana Työväen Akatemiasa, jonka työläisopiskelijoista osa on tälläkin kertaa valmistautunut pyrkimään Yhteiskunnalliseen Korkeakouluun, jossa olisi tilaisuus hankkia tietopuolinen pätevyys moniin työväen kunnallispolitiikan kannalta tärkeisiin kunnallisiin virkoihin.

Sos.-dem. Maaseututoimikunta, jonka kertomus erillisenä.

Sos.-dem. Osuuskauppaväen Keskustoimikuntaan ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet puolueen edustajina Martta Salmela-Järvinen, Väinö Leskinen, Veikko Puskala ja A. M. Myllymäki syksyyn saakka ja siitä lähtien Lempi Lehto, Eino Siren, Valde Nevalainen ja Olavi Hurri.

Vaalitapahtumia ei kertomusvuonna ole ollut. Toimikunnan työ on keskittynyt vuonna 1960 toimitettavien vaalien esivalmisteluun.

Siirtoväenasiain jaostoon ovat kuuluneet kertomusvuoden alkupuoliskolla Hannes Tiainen, Eeno Pusa, Lauri Taskinen, Julius Klami, Aino Nikoskelainen, Johannes Koikkalainen ja Reino Joenpolvi. Tällä hetkellä jaostoon kuuluvat siirtoväen edustajina Johannes Koikkalainen Turusta, Reino Kajanmaa Kotkasta, Julius Klami Lahdesta ja Lauri Taskinen Helsingistä sekä puoluetöimikunnan edustajina Kaarlo Pitsinki, Meeri Kalavainen, Arne Paananen ja Valde Nevalainen. Jaoston puheenjohtajana on Kaarlo Pitsinki ja sihteerinä Lauri Taskinen.

Jaoston työvaliokunta valmisti kesäkuun 16 päivänä kokoontuneelle keskiluokkavaltuuskunnan kokoukselle ehdotuksen valtuuskunnan kokoonpanoksi XXIII puoluekokouksen hyväksymän valtuuskunnan ohjesäännön mukaiseksi. Kokous kuitenkin siirsi asian käsittelyyn ja asetti sen edelleen valmistamista varten erityisen jaoston. Siihen tulivat valituiksi työvaliokunnan jäsenet Janne Hakulinen, Veikko Kanerva, Armas Uotila ja Pentti Hemmilä sekä Kaarlo Pitsinki, Mikko Laaksonen, Veikko Järvinen ja Simo Saari.

Puoluetöimikunta nimitti 15. 8. 1957 kasvatustoimikunnan jäseniksi seuraavat henkilöt: Reino H. Oittinen, Arvi Hautamäki, Yrjö Kallinen, Väinö Liukkonen, Paavo Kuosmanen, Helvi Raatikainen, Viljo Rantala, Meeri Kalavainen, Mauno Koivisto, Jaakko Rantanen, Urpu Vihavainen, Ulla Tiilikainen, Sakari Kiuru, Olavi Hurri, Lauri Teivainen, Aatto Vä3'rynen ja Armas Salovirta. Näistä on Oittinen toiminut puheenjohtajana, Hautamäki varapuheenjohtajana ja Salovirta sihteerinä.

Kasvatustoimikunnan työvaliokunnan muodostivat seuraavat toimikunnan jäsenet: Oittinen, Hautamäki, Kalavainen, Vihavainen, Kiuru, Hurri ja Salovirta.

Toimikunnan työvaliokunta piti syksyllä yhden kokouksen, jossa suunniteltiin puolueen opinto- ja kasvatustoimintaa. Puoluetöimikunta ei kuitenkaan katsonut voivansa myöntää riittäviä varoja suunnitelman toteuttamiseksi, joten mm. suunnitellut piirijärjestöjen kurssit jäivät osittain toteuttamatta.

4. Puoluetöimisto

Puolueen vastuunalaisina toimihenkilöinä ovat ker/tomusvuoden aikana, olleet Väinö Leskinen, joka hoiti puoluesihteerin tehtäviä toukokuun loppuun, ja Kaarlo Pitsinki, joka puoluekokouksen valitsemana uutena puoluesihteerinä ryhtyi hoitamaan tehtäviään puoluetöimistössä kesäkuun alusta; yleissihteerin vakanssi; jota huh-jikTjun loppu n saakka^ hoiti Veikka Puskala, on hänen «rottuaan lakkautettu.

Puolueen taloudenhoitajana on toiminut Aarne Paananen. Järjestösihteerinä toimi Armas Myllymäki kesäkuuhun saakka, joaka jälkeen puolueen järjestösihteeriksi kutsuttiin Valde Nevalainen. Kunnallisasiantisihteerin tehtävistä on edelleenkin vastannut Aatto Väyrynen. Yrjö Saariston siirrettyä toisen työnantajan palvelukseen helmikuussa jäi tiedotussihteerin paikka avoimeksi, kunnes puoluetoimikunta valitsi elokuun puolivälistä uudeksi tiedotussihteeriksi Olavi Hurrin. Opintosihteerinä on ollut Armas Salo virta, pääkirjanpitäjänä Maria Sinisalo, kassanhoitajana Pirjo Elo ja toimistosihteerinä Helinä Hala-

va;" - "

Puolueen palveluksessa olleiden järjestäjien nimet ja tehtävät selviävät toimintakertomuksen järjestötoimintaa koskevasta osasta.

P.noljiетоimiston kirjeenvaihto '..../ •

Puoluetoimistosta lähetettiin kertomusvuoden aikana yhteensä 59.593 kpl kirjeitä.

Kirjeenvaihto jakautui seuraavasti:

Järjestötoiminta	21.356	kpl
Kustannustoiminta	17.867	»
Tiedotustointa	5.281	»
Valistustoiminta	419	»
TST:n toiminta	4.563	»
Työyänenlehdistö	1.869	»
Vaalitoiminta ...:	325	»
Arpajaistoiminta	27	»
Kansainvälinen toiminta	278	»
Kunnallistoiminta	293	»
Laina-asiat	76	»
Työyänenaloasiat	89	»
Rekisteriasiat	68	»
Puoluekokousasiat	5.706	»
O-jaoston toiminta	97	»
Sekalaiset	1.279	»

-

Yht. 59.593 kpl

III. JÄRJESTÖTOIMINTA

1. Yleistä

Varsinaisia vaalitapahtumia ei kertomusvuoden aikana ole ollut. Sen sijaan runsaasti työtä koko puoluekoneistolle antoi keväällä pidetty ylimääräinen puoluekokous valmistelutoimenpiteineen. Sisäiseteri-

mielisyydet ovat olleet selvittelyn alaisena järjestöissä puoluekokouksen jälkeenkin toiminnan keskittyessä vuoden lopussa puolueäänessykseen eduskuntaehdokkaista ja valmistautumiseen piirikokouksiin.

2. Valistus- ja opintotoiminta

Kurssitoiminta

Kasvatustoimikunnan työvaliokunta hyväksyi syksyllä 1957 suunnitelman puolueen kasvatus- ja opintotyön kehittämiseksi. Kuten kohdassa »kasvatustoimikunta» todetaan, suunnitelma jäi varojen puutteen vuoksi pääosiltaan toteuttamatta. Lyhyempiä kursseja kuitenkin eräät piirijärjestöt järjestivät, jolloin kurssien ohjelma laadittiin yhteistoiminnassa puoluetoimiston kanssa, joka myös välitti luennoitsijat.

Opintokerhot

Opintokerhojen lukumäärä puolueosastoissa pysyi suurin piirtein vakiintuneella tasolla. Kun opintoasiamiesverkosto kuitenkin jatkuvasti on laajentunut, on odotettavissa kerhojen lukumäärän nousua lähivuosien aikana.

Opintoasiamiesverkosto

Opintoasiamiesten lukumäärässä on tapahtunut jatkuvaa kasvua. Suotuisan kehityksen edellytyksenä on kuitenkin Työväen Sivistysliiton ja puoluetoimiston jatkuva asiamiesten ohjaus ja innostaminen.

3. Julkaisujen levikki

Puolueen julkaisujen levikin lisäämiseksi järjestettiin kuluneena vuonna jälleen kilpailuja, joissa palkintoina oli ulkomaanmatkoja. Kalenterien ja taskukirjojen levikkikilpailun palkintona oli rahapalkkioiden lisäksi Venetsian-matka.

Sosialistisen Aikakauslehden I palkintona on matka Lontooseen. Jouluriihen levittämiseksi järjestettiin myös erillinen kilpailu ja kilpailun voittajaksi selviytyi Kymen Sos.-dem. Piiri. Parhaan levitystuloksen saanut pääsee Roomaan.

4. Tiedotustoiminta

Puolueen harjoittamaa tiedotustoimintaa, joka oli vuoden alku-puolella varsin vähäistä, on kertomusvuoden loppuajana huomattavasti laajennettu.

Syyskuussa "puoluetoimikunta teki päätöksen puolueen järjestö- ja tiedotuslehden »Sosialidemokratian tien» julkaisemisesta. Vuoden 1957 aikana lehti ilmestyi kahtena numerona painoksen ollessa 10.000 kpl. Lehti jaetaan piirien antamien osoitteiden mukaisesti maksutta järjestöjen toimihenkilöille ym. aktiivisille puoluejäsenille. Lehti ilmestyy kerran kuussa sisäläen ajankohtaisia tietoja puolueen toiminnasta, poliittisista, taloudellisista ym. tapahtumista.

Järjestölehden lisäksi on ajankohtaisia kysymyksiä selvitetty monistetuissa tiedotuskirjeissä, minkä ohella puoluetoimisto on toimittanut T-lehdistölle informoivaa aineistoa sekä suoraan että oman tietotoimiston välityksellä. Huomattavan mielenkiinnon kohteina olleista eduskunta-asioista kuten Otanmäki Oy:stä ja ns. operatio soijapavusta on puoluetoimisto jakanut ylipainoksena ed. Leskisen ja Hiltusen käyttämät puheenvuorot. Niinikään maaseutukysymyksistä on valmistettu erillisiä selostusmonisteita.

5. Toimitsijain neuvottelupäivät

Puolueen toimitsijoille ja sanomalehtien päätoimittajille järjestettiin neuvottelupäivät syyskuun 2—5 päivinä Pajulahdessa. Yhdessä TYK:n kanssa järjestettiin toimitsijoille viikonloppukurssit Lepolammella joulukuun 14—17 päivinä. Tilaisuuksissa käsiteltiin järjestötyöhön liittyviä kysymyksiä ja luotiin suunnitelmia vaalitaistelua f arten.

6. Matka-asiatniehet

Puolueen palveluksessa ovat kertomusvuoden aikana olleet seuraavat matka-asiamiehet: Järjestötarkastajana Vihtori Lahti, maaseutujärjestäjänä Heikki Simonen sekä toimitsijoina vuoden lopussa Reino Kanerva ja Hilja Tiainen.

7. Piirijärjestöt

Piirijärjestöjä oli kertomusvuotena ruotsinkielinen alue mukaan luettuna 17.

Piirishteereinä ovat toimineet seuraavat henkilöt: Ragnar Lönnqvist (Helsingin piiri), Erkki Väre ja hänen vapauduttuaan tehtävästä Veikko Kaljunen (Uudenmaan piiri), Abel Saarinen (Turun etel. piiri), Väinö Vilponiemi (Satakunnan piiri), Eino Vuori ja hänen erottuaan Heikki Törmä (Hämeen etel. piiri), Antti Halme (Hämeen pohj. piiri), Valde Nevalainen ja hänen siirryttyään puoluetoimistoon Erkki

Kuoppala (Kymen piiri), Veikko Kämppi ja hänen erottuaan oto-sihteerinä' Aaro Airas (Mikkelin piiri), Keijo Suksi (Kuopion Tönt. piiri), Vilho Turunen (Joensuun piiri), v.t. sihteerinä Toivo Saloranta ja hänen jälkeensä piirisihteerinä Pentti Kekki (Vaasan it. piiri), Veikko Nissinen (Vaasan etel. piiri), Onni Pikkarainen (Vaasan pohj. piiri), Lauri Ukkola ja hänen erottuaan oto-sihteerinä Eino Torkkeli (Oulun piiri), Kalervo Neiglick -(Kajaanin piiri), Heino Uksila (Lapin piiri) ja Lars Lindeman (Suomen Ruotsalainen Työväenliitto).

8. Puolueen jäsenistö ja järjestöt

Puolueen jäsenmäärä oli vuoden 1957 lopussa 102.209. Yhdistyksiä oli 1.498, joista ruotsinkielisiä 50. Kunnallisjärjestöjä oli 180, joista ruotsinkielisiä 2. Kertomusvuoden aikana kaksi yhdistystä lopetti toimintansa ja 18 uutta yhdistystä perustettiin.

IV. PUOLUEEN LEHDISTÖ JA JULKAISUTOIMINTA

1. Sosialidemokraattiset sanomalehdet

Kertomusvuoden aikana ilmestyi edelleen yhteensä 14 sosialidemokraattista sanomalehteä. 7 kertaa viikossa ilmestyivät puolueen pää-äänenkannattaja Suomen Sosialidemokraatti ja vuoden alusta lukien myös Kansan Lehti, jolle muutos merkitsi myös levikin lisääntymistä, 6-päiväisinä ilmestyivät Eteenpäin, Hämeen Kansa, Kansan Työ, Turun Päivälehti, Työn Voima, Uusi Aika ja Vapaus, 3-päiväisinä Kansan Voima, Pohjanmaan Kansa, Pohjan Työ ja Savon Kansa sekä 2-päiväisenä Svenska Demokraten.

Lehtien toimituskunnissa ei ole tapahtunut sanottavia muutoksia. Taloudelliset vaikeudet kuitenkin heikensivät toimitusten mahdollisuuksia seurata lehdistössä jatkuvasti tapahtuvaa kehitystä, jolloin tunnusomaista on yhä kiristynyt kilpailu lukijapiiristä. Kokeilumielessä Pohjanmaan Kansan eräitä numeroita painettiin Työn Voiman kirja-painossa Jyväskylässä tarkoituksella valmistautua näiden lehtien yhteiseen painatukseen kokonaiskustannusten aientamiseksi. Yhteistyön kehittäminen puoluelehtien kesken on muutenkin ollut vireillä.

Puoluelehtien päätoimittajina ovat kertomusvuoden aikana toimineet: Suomen Sosialidemokraatin Atte Pohjanmaa, Eteenpäin-lehden H. A. Salokangas, Hämeen Kansan Mauno Pelkonen, Kansan Lehden Arvo Tuominen, Kansan Työn Reino Kaatohen, Kansan Voiman

A. J. Kosonen, jonka Siirryttyä eläkkeelle 1. 6. lähtieri T. Moilanen^ Pohjanmaan Kansan Pentti Ketola, Pohjolan Työn Taisto Honkanen (va.), Savon Kansan Eino Kyyhkynen, Turun Päivälehdhen Rafael Paasio, Työn Voiman Olavi Hurri ja loppuvuodesta Erkki Wiksten, Uuden Ajan Vilho Rantanen, Vapauden Alpo Tiitinen sekä Svenska Dernokratenin Gunnar Henriksson.

2. Työväen Sanomalehtien Tietotoimisto

Työväen Sanomalehtien Tietotoimisto (TST) toimi Työväenlehdistö Osakeyhtiöön liitettynä toimittaen jäsenlehdille uutisaineistoa, artikkeleita, lukemistoa ja matriiseja.

Kertomusvuoden aikana TST:n päätoimittajana on edelleen ollut Eino Kalkkinen, muina toimittajina Eero Meriluoto ja Toivo Kivinen. Kodinpiirin aineistoa on hoitanut Eila Wuokka ja ajanvietteaineistoa Hertta Myllymäki. Muista avustajista mainittakoon mm. Olli J. Uoti, Ensio Hiitonon ja Albin Ahonen. Puoluekokouksen merkeissä TST joutui lähettämään huomattavat määrät lausuntoja ja kannanottoja.

3. Sosialistinen Aikakauslehti

Sosialistisen Aikakauslehden päätoimittajana on toiminut kertomusvuoden aikana edelleen Väinö Leskinen ja toimitujssihteerinä Olli Laitinen. Ylimääräisen puoluekokouksen jälkeen nimitti puolueoimikunta lehdelle uuden toimitusneuvoston, jonka jäseniksi tulivat Reino Oittinen, Kaarlo Pitsinki ja Väinö Liukkonen. Oittinen pyysi vuoden 1957 lopulla vapautusta toimitusneuvoston jäsenyydestä ja hänen tilalleen valittiin Mauno Koivisto.

Aikakauslehti julkaisi myös syväpainoasuisen joulunumeron', Jouluriihen, josta otettiin 40JÖ00 kpl painos. Lehti sai erittäin hyvän vastaanoton poliittisen ajankohtaisuutensa ansiosta.

Lehden levikki ei ole opposition vastaavan TTK-aiimisen aikakaus^ lehden jatkuvasta ilmestymisestä huolimatta laskenut, päinvastoin. Lehden tilaushintaa jouduttiin jatkuvien kustannusten nousujen takia korottamaan, mutta se ei vähentänyt painosmäärää.

4. Muu julkaisutoiminta

Työväen Kalenteri, Työväen Taskukirja, Folkkalender ja Kevättervehdys ovat vuoden aikana ilmestyneet totuttuun tapaan. Levikki on ollut sama kuin edellisinä vuosina.

5. Työväenlehistö Oy ja Työväenlehistön Kannatusyhdistys r.y.

Työväenlehistö Osakeyhtiön johtokuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana Veikko Puskala, varapuheenjohtajana Visa Kivi Kustannus Oy Kansanvallasta, Aarne Paananen, Väinö Leskinen, Eero Antikainen SAK:sta, Vilho Harinen SAK:sta, Toivo Nurmi Oy. Kehityksestä, Arvo Tuominen Kansan Lehdestä, Sulo Manninen Suomen Sosialidemokraatista, varajäseninä Matti Alanko Hämeen Kansa Oy:n Kirjapainosta, Toivo Anttila SAK:sta ja Holger Salokangas Eteenpäin-lehdestä.

Avoimna ollut yhtiön toimitusjohtajan tointa ei kertomusvuoden aikana täytetty. T-lehistön puolesta on edelleen suoritettu jäsenlehdille taloudellista neuvontaa. Tutkimuksen alaisena on ollut eräitten lehtien yhdistäminen niin, että niillä olisi sama kirjapaino.

Työväenlehistön Kannatusyhdistys r.y:n johtokuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana Kaarlo Pitsinki, varapuheenjohtajana Visa Kivi, muina varsinaisina jäseninä Väinö Leskinen, Aarne Paananen ja Onni Hiltunen sekä varajäseninä Toivo Nurmi ja Aatto Väyrynen, joka myös on toiminut yhdistyksen sihteerinä.

Varojen puute on vaikeuttanut yhdistyksen mahdollisuuksia antaa tarpeellista tukea lehtiyhtiöille.

V. TALOUDELLISET ASIAT

1. Toimintansa lopettaneet ja uudet yhdistykset

Toimintansa lopetti kertomusvuoden aikana kaksi yhdistystä, Harjun Työväenyhdistys ja Pihlajasaaren Sd. Työväenyhdistys Kymen piiristä. Uusia yhdistyksiä perustettiin v. 1957 aikana kaikkiaan 18.

2. Työväentalojen rakentaminen ja TYK

Työväentaloasioitten hoito on kuulunut Työväenyhteisöjen Keskus r.yrhyn kuuluvalle Työväenyhdistysten Keskusliitto r.y:lle, jonka toimesta on laadittu työväentalojen rakennus- ja korjaussuunnitelmia.

Vaikea taloudellinen tilanne ja työtilaisuuksien väheneminen ovat vaikeuttaneet työväentaloilla tapahtuvaa tuottavaa toimintaa siinä määrin, etteivät monet yhdistykset ole voineet hoitaa rahalaitoksiin olevia velvoitteitaan, vaan joutuneet luottojensa vuoksi suuriin vaikeuksiin. Työväenyhdistykset ovat myös velkaantuneet ostamistaan

elokuvakoneista, kalustoista, piirustuksista ja suorittamatta jääneistä filmivuokrista Työväenyhteisöjen Keskus r.y:hyh kuuluville eri yhteisöille. TYK on myöntänyt luottoja liian auliisti ja siten vaarantanut oman asemansa.

Olisi ollut parempi menetellä siten, että keskusjärjestö olisi vain suositellut tarvittavat luotot yhdistyksille ja rahalaitos olisi normaaliin tapaan harkinnut yhdistysten luotontarpeen ja maksukyvyn.

Siten olisi voitu estää heikkojen ja taloudellisesti epävarmojen yhdistysten velkaantuminen ja välttytty nykyisestä, monien yhdistysten kohdalla epätoivoisesta tilanteesta.

Samoin olisi keskusjärjestö säilyttänyt asemansa vakavampana, jos sitä eivät rasittaisi suuret ja epävarmat saatavat. Epäilemättä on liiallinen kiirehtiminen TYK:n Vaikutusvallan kasvattamiseksi, vaarantanut yhdistysten taloudellisen toiminnan ja saattanut keskusjärjestönkin asemaan, josta selviytyminen tuottaa suuria vaikeuksia.

Puolueen edustuksen esittämät mielipiteet eivät ole saaneet kannatusta TYK:n eri yritysten johtokuntien kokouksissa.

Työväentalojen ja huvi- ja kansanpuistojen rakentamisen edistämiseksi perustettu Työväentalojen takausosakeyhtiö, johon työväenyhdistykset antoivat takauksia, alkoi toimintansa kertomusvuoden loppupuolella.

Tarkoituksena oli, että takauksitoumusten yhteismäärän, 300 milj. mk., merkitsisivät työväenyhdistykset, jolloin yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan takausosakeyhtiö voi aloittaa toimintansa luottojen hankkimiseksi niitä tarvitseville järjestöille.

Kun järjestöiltä ei kuitenkaan saatu tarvittavaa takausmäärää, niin TYKrhon kuuluvat eri yhteisöt osakkaan ominaisuudessa merkitsivät puuttuvan erän, n. 80 milj. mk., jolloin yhtiö sääntöjen mukaan voi alkaa toimintansa.

Päätös TYK:n eri yhteisöjen takauksitoumuksen antamisesta lienee tehty kokouksissa, joista ei oltu ilmoitettu puolueen edustajalle.

Tärkeintä takausosakeyhtiön toiminnan aloittamisessa on kuitenkin se, että yhtiön johtokunnan enemmistön päätöksellä hyväksyttiin menettely, että yhtiön takuita voidaan myöntää myös Työväenyhteisöjen Keskus r.y:n piiriin kuuluvien liike- ja muiden yritysten tarvitsemien luottojen takaamiseen. Tätä yhtiön perustamisen tarkoituksesta poikkeavaa menettelyä ei puolue ole voinut hyväksyä, joten yhtiön johtokunnan enemmistön päätökseen on esitetty puolueen edustajan vastalause.

Kun on todennäköistä, että TYK:n eri yhteisöjenantamien takauksien avulla pyrittiin saattamaan takausosakeyhtiö toimintakelpoiseksi mahdollisimman pian, jotta takauksia voitaisiin käyttää myös TYK:n

eri yritysten liiketoiminnasta aiheutuvien luottojen takaukseen, niin toimintaa on pidettävä takaussitoumuksia antaneiden yhdistysten asemaa vaarantavana.

3. Piiri- ym. Järjestöjen avustaminen Ja eläkkeet

Kertomusvuoden aikana puoluetoimisto suoritti seuraavat avustukset:

Kuopion 1. länt. vip. Sd. Piiritoimisto	183.040	
Vaasan 1. etel. vip. Sd. Piiritoimisto	561.600	
Vaasan 1. pohj. vip. Sd. Piiritoimisto	561.600	
Oulun 1. Sos.-dem. Piiritoimisto	390.000	
Kajaanin Sos.-dem. Piiritoimisto	561.600	
Lapin 1. Sos.-dem. Piiritoimisto	624.000	
Marianhaminan Sd. Yhdistys	15.000	
Sos.-dem. Naisliitto	1.008.330	
Sos.-dem. Nuorisoliitto	1.000.000:—	4.905.170:—

Suoritettu järjestöjen lainojen lyhennyksiä ja korkoja:

Koskenkorvan Sd. Ty.	31.200	
Könönpellon Sd. Ty.	1.090.754	
Kyröskosken Ty.	100.434	
Nuijamaan Ty.	632.523	
Pansion Ty.	327.637	
Vaasan Ty.	1.568.704:—	3.751.252:—

Annettu lainoja:

Nukarin Seuratalo Oy.	242.000	
Tuovilanlahden Sd. Ty.	100.000	
Uudenmaan Sos.-dem. Piiri	200.000	
Kust. Oy. Kansanvalta	2.500.000	3.042.000:•
		6.793.252:

Eläkkeet:

Hilma Laine, Satakunnan piiri	36.000:	
Hilja Laakso, Vaasan it. piiri	24.000	
Otto Toivonen	50.000	110.000:

4. Luovutetun alueen yhdistykset

Vuoden 1957 aikana on palautettu luovutetun alueen yhdistyksille niiden omaisuutta seuraavasti:

Metsäpirtin Työväenyhdistys	20.000: —	
Koiviston Kauppalan Ty.	400.000: —	
Viipurin Sos.-dem. Naisyhdistys	6.580: —	
Tammisuon Ty.	300.000: —	726.580: —

VI. KANSAINVÄLISET SUHTEET

Sosialistisen Internationaalin kongressi pidettiin Wienissä 2—5 päivinä heinäkuuta. Kokous antoi aseriisuntaa, kansainvälistä tilannetta, Keski-Idän kysymystä, Algerian kysymystä, Unkarin poliittista vainotoimintaa ja takapajuisten maiden avustamista koskevat julkilausumansa.

Internationaalin toimiston jäsenpaikat pohjoismaiden osalta päätettiin järjestää siten, että näiden edustus käsittää kaksi maata kerrallaan, joista toinen on aina NATO-maa, toinen puolueeton maa. Kuluvana kaksivuotiskautena ovat edustusvuorossa Tanska ja Ruotsi.

Kongressi valitsi Internationaalin uudeksi puheenjohtajaksi seuraavaksi kahdeksi vuodeksi entisen puheenjohtajan Morgan Phillipsin tilalle tanskalaisen Alsing Andersenin ja sihteeriksi edesmenneen Bjarne Braat0yn tilalle Albert Carthyn. Varapuheenjohtajiksi valittiin Erich Ollenhauer, Guy Mollet ja Hugh Gaitskell.

Kongressissa edustivat Suomea Kaarlo Pitsinki ja Väinö Leskinen.

Pohjoismaiden Yhteistyökomitean sihteeristön kotipaikkana oli kertomusvuoden aikana Norja. Oslossa 29—30 päivinä marraskuuta pidetyssä kokouksessa käsiteltiin keskeisimpänä kysymyksenä pohjoismaista yhteismarkkinasuunnitelmaa. Suomen Sosialidemokraattista Puoluetta edustivat kokouksessa Olavi Lindblom, Kaarlo Pitsinki, Väinö Leskinen ja Lempi Lehto.

Pohjoismaiden kulttuurikokous pidettiin helmikuun lopussa Salt-sjöbadenissa, Ruotsissa. Suomen edustajina olivat Reino H. Oittinen ja Gunnar Henriksson.

Pohjoismaiden sos.-dem. puolueiden taloudenhoitajain tavanomainen neuvottelukokous pidettiin elokuussa. Isäntämaana toimi tällä kertaa Suomi.

Norjan Työväenpuolueen kongressissa, joka pidettiin touko-kesäkuun vaihteessa, edusti Suomen Sosialidemokraattista Puoluetta Kaarlo Pitsinki.

Liite 1

Puolueen puheenjohtajan jättämä muistio viiden puolueen puheenjohtajien neuvottelussa 12. 8. 1957.

Sosialidemokraattien kannanmäärittely taloudelliseen tilanteeseen

Maamme taloudellinen tila on erittäin huolestuttava. Työttömyys uhkaa niin suurena, että sen torjumiseen nykyisellään puuttuvat keinot. Tuotanto ja elinkeinoelämä yleensä ovat lamaantumassa ja valtiontalous on jatkuvassa kriisitilassa. Käsissä olevat pulmakysymykset ovat niin vaikeita ja sellaista suuruusluokkaa, että niiden onnellinen ratkaiseminen vaatii kaikkien rakentavien voimien yhteistoimintaa. Tässä tarkoituksessa sosialidemokraattinen puolue on tuonut esiin ajatuksen laajalle parlamentaariselle kannatukselle rakentuvan toimintaohjelman aikaansaamisesta.

Talouspolitiikan suunnanmuutos

Viimeksi kuluneiden vuosien aikana ovat palkansaajien reaaliensiot alentuneet. Maailmankaupan suotuisista suhdanteista huolimatta maamme taloudelle elintärkeä vientiteollisuus on suurissa vaikeuksissa. Pääomapula jarruttaa muunkin teollisuuden kehitystä ja rakennustoimintaa. Maataloushallituksen tekemien laskelmien mukaan maatalous tuottaa tappiota, valtiontaloudessa vallitsee jatkuva kriisi ja voimakas inflaatio on muodostunut pysyväksi ilmiöksi. Meidän maassamme harjoitettu talouspolitiikka on johtanut tuloksiin, jotka kaikkien, tulonsaajaryhmien samoin kuifi valtiontaloudenkin kannalta ovat onnettomia.

Talouspolitiikka, jonka tulokset ovat tällaiset, on epäonnistunut ja väärää, ja sen suuntaa on nyt muutettava. Palkansaajien aseman helpottamiseksi ja kaikkien kansalaisten elinehtojen parantamiseksi on elinkeinoelämän pohjaa lujitettava ja laajennettava. Ensimmäisenä toimenpiteenä on tällöin verorasituksen yleinen huojentaminen, mikä pakottaa valtion menojen tuntuvaan supistamiseen.

Valtiontalous

Monen vuoden kuluessa rakennettua, suureksi osaksi lakeihin ankuroitua raskaiden verojen ja tulonsiirtojen järjestelmää ei voi purkaa yhdellä iskulla, vaan on edettävä asteittain. Ensi tavoitteena on tasapainoinen valtionbudjetti v:ksi 1958. Silmämääränä on myös pidettävä

sitä, että valtiontalouden nykyisen kassakriisin selvittämiseksi on turvauduttava muihin keinoihin kuin verojen lisäämiseen tai niiden maksuajan lyhentämiseen.

Verojen alentaminen

Ensimmäisinä toimenpiteinä on laajojen kuluttajapiirien aseman helpottamiseksi harkittava välillisten verojen, erityisesti liikevaihtoveron alentamista ja eräiden elintarvikkeiden, kuten margariinin ja sokerin, hintaa korottavien veronluontoisten rasitusten huojentamista. Tuotannon rationalisoimiseksi ja edistämiseksi sekä tuotantokustannusten alentamiseksi liikevaihtoveron helpotusten tulee myös koskea tuotantokoneistoa ja raaka-aineen luonteisia apuaineita sekä rakennustarvikkeita. Myös muita veronalennuksia sekä fyysillisten että juridisten henkilöiden kohdalla on harkittava. Lisättyjen työponnistusten avulla saadun tulonlisän verotusta on lievennettävä, ja elinkeinoelämän kilpailukykyä ja sen kehittämistä silmällä pitäen on poisto-oikeutta laajennettava.

Valtion menojen supistaminen

Verojen alentaminen edellyttää valtion menojen supistamista. Tällöin on huomio ensiksi kohdistettava subventioihin, tukipalkkioihin, vientipalkkioihin sekä suurituloisten lapsilisiin. Julkisten varojen käytössä on ryhdyttävä noudattamaan tähänastista suurempaa taloudellisuutta ja säästäväisyyttä.

Työttömyyden torjunta ja tuotannon elvyttäminen

Valtiontalouden tervehdyttäminen ja talouspolitiikan suunnanmuutos eivät ehdi vaikuttaa ensi talvikauden työllisyyteen ja tuotantoon. Maatamme uhkaa ennen näkemättömän laaja työttömyys, jonka hoitamiseen sekä valtio että kunnat ovat voimattomia, koska niillä ei ole siihen tarvittavia varoja. Työttömyys on ennakolta torjuttava ja täystehoiseen tuotannon edellytykset luotava. Hallituksen velvollisuutena on huolehtia siitä, että mahdolliset toimenpiteet eivät aiheuta inflatorista hintojen ja kustannusten nousua. Tämän vuoksi on tarpeen erityinen vientiverolaki, jonka säädöksiä laadittaessa on otettava huomioon eri tuotannonalojen suhteellinen kannattavuus sekä terveet tuotantopoliittiset näkökohdat, ettei esim. raakapuun vientiä suosita pitemmälle jalostetun tavarán kustannuksella tai ulkomaiselle raaka-

aineen jalostajalle anneta etuoikeutettua asemaa kotimaisen tuotannon rinnalla.

Lamaantuvan asuntotuotannon elvyttämiseksi on vientiveron tuotosta osa varattava asuinrakennusten rahoittamiseen. Kertyvien varojen käyttö on muilta osiltaan täsmällisesti määriteltävä ja valtakunnallisten näkökohtien huomioon otto varojen käytön ja hallinnan suhteen varmistettava.

Ulkomaankauppapoliittisista syistä sekä hintoja alentavan kilpailun elvyttämiseksi on tuontisäännöstelyä purettava niin laajalti ja niin, pian kuin se on mahdollista. Tällöin on otettava huomioon työliikeynäkökohdat sekä itäisten naapurimme kanssa solmittujen kauppasopimusten velvoitukset.

Maatalouspolitiikka

Virallisten, äskettäin laadittujen selvitysten mukaan maatalous tuottaa tappiota ja antaa puutteellisen toimeentulon pääosalle maatalouselinkeinon harjoittajista huolimatta siitä tuesta, jota yhteiskunta maataloudelle antaa ja on sosiaalisista syistä velvollinen antamaan. Maaseudun vajaatyöllisyyttä pakenevien ja asutuskeskuksiin siirtyvien työnhakijoiden määrä kasvaa jatkuvasti.

Maatalouspolitiikan uudistaminen on käynyt välttämättömäksi, ja hallituksen on asetettava elin, joka viimeistään ensi keväänä jättää täsmälliset ehdotuksensa kaikista niistä toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen koko maatalouden suunnitelmalliseksi rationalisoimiseksi etenkin tilakokoa ja tuotannon suuntausta ajatellen.

Sitä ennen on ryhdyttävä toimenpiteisiin maataloustulolain tarkistamiseksi ja sen tilanteen selvittämiseksi, johon noudatettu ravintorasvapoliitiikka on johtanut. Voivarastot ovat ääriään myöten täynnä, vaikka voin vientiä ulkomaille esimerkiksi kuluvana vuonna tuetaan 11 mrd markan vientipalkkioilla. Tässä yhteydessä on otettava käsiteltäväksi kulutusmaidon rasvaprosenttia ja kasvisrasvatuotannon tukemista koskevat kysymykset.

Teollistamispolitiikka

Maamme elinkeinoelämän kehitys ei nykyisin ole riittävän voimakas, jotta voitaisiin sijoittaa tuottavaan työhön ja tarjota ansiomahdollisuuksia niille suurille ikäluokille, jotka vuosittain tulevat työkykyiseen ikään sekä niille, jotka joutuvat olemaan pakollisessa vajaatyöllisyyden tilassa. On kohdistettava huolestusta enemmän huo-

miota maan teollistamiseen, joka myös välillisesti luo uusia työpaikkoja kaupan, liikenteen sekä palveluselinkeinojen alalla.

Tässä tarkoituksessa hallituksen on asetettava elin, joka käytäntöä silmällä pitäen kiireellisesti laatii ajallisesti määritetyn lähivuosien teollistamisohjelman sekä tekee täsmälliset ehdotukset hallituksen ja eduskunnan päätettävistä tehtävistä.

10. 8. 1957

Liite 2

Väinö Tannerin muistio

HALLITUKSEN MUODOSTAMISEEN LIITTYVISTÄ OHJELMAKYSYMYKSISTÄ

Tämän hetken tärkeimpinä tehtävinä maassamme ovat tuotannon ja työllisyyden elvyttäminen ja kohottaminen, rahan arvon vakavana pitäminen, devalvaation kielteisten seurausten torjuminen sekä valtion talouden saattaminen terveelle kannalle. Samalla on kestäväälle pohjalle rakentaen saatettava alulle ohjelmallinen teollistaminen, maatalouden rakenteellinen kehittäminen, verotusolojen uudistaminen sekä laadittava kokonaisohjelma lähivuosien sosiaalipoliittisista tavoitteista.

1. Tuotannon elvyttäminen ja korkean työllisyyden turvaaminen

On aihetta pelätä työttömyyden muodostuvan niin suureksi, etteivät budjetissa varatut määrärahat riitä sen kunnolliseen hoitamiseen, vaan niitä on lisättävä. Työllisyysmäärärahat on pyrittävä sijoittamaan teollistamista välittömästi edistäviin kohteisiin siten, että syntyy pysyviä työpaikkoja.

Asuntotuotannon ja rakennustoiminnan elvyttämiseksi on Aravamääräraha palautettava 7,5 miljardiin sekä pyrittävä turvaamaan myös ensisijaisen luoton saanti.

Yhteistyössä Suomen Pankin kanssa on huolehdittava luoton saannista sellaisille yrityksille ja tuotannon aloille, jotka eivät käyttövarojen puuttuessa voi elvyttää toimintaansa.

2. Valtion talous

Valtion menojen kasvu työttömyyden takia edellyttää muiden menojen karsimista. Supistuksia olisi suoritettava ennenkaikkea suurimpien menoerien kohdalla. Koska valtion taloutta on viime aikoina saneerattu lähinnä kuluttajien ja palkansaajien kustannuksella, olisi valtion menoja nyt vähennettävä tasapuolisesti. Tällöin tulee lähinnä kysymykseen vientipalkkioiden, tukipalkkioiden ja subveittiomenojen rajoittaminen.

3. Verotus

Verolainsäädäntö on uudistettava ja nykyaikaistettava. Tällöin on nykyistä raskasta verotusta huojennettava sekä tuotannon että palkansaajien ja pienviljelijäin kohdalta.

4. Elinkustannusten nousun kurissa pitäminen

Devalvaation seurauksena väistämättömästi kohoavien hintojen vastapainoksi on eräiden elintarvikkeiden, kuten margariinin, sokerin ja kahvin osalta verotusta alennettava.

5. Teollistaminen

Teollistamista edistävän määräaikaissuunnitelman laatiminen on heti aloitettava.

6. Maatalouspolitiikka

Maatalouden ja maatalouspolitiikan uudistamiseen ja tehostamiseen tähtäävä tutkimus on heti pantava alulle ja saatettava päätökseen ensi kevääseen mennessä. Siinä yhteydessä on selvitettävä, mikä on oikea maataloustulojärjestelmä.

Nykyiseen maataloustulolakiin on tehtävä ne muutokset, joita subventioiden, tukipalkkioiden ja vientipalkkioiden vähentäminen edellyttävät siten suoritettuina, etteivät maataloustuotteiden hinnat näiden toimenpiteiden johdosta kohoaa.

7. Sosiaaliset uudistukset

On laadittava kestäväälle pohjalle rakentuva kokonaisuohjelma lähi-vuosien sosiaalisista uudistuksista.

Liite 3

STJOMEN SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN JÄSENILLE

Etsittäessä taloudellisissa vaikeuksissa perusteita tulevalle rakennustyölle, Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokous valitsi yhden äänen enemmistöllä puolueellemme johdon, joka ei edusta maamme koko sosialidemokraattista työväenliikettä. Vaikka nyt olisi täytynyt koota kaikki työväen keskusjärjestöt yhteistyöhön, sivuutettiin maamme ammattiyhdistysliike, pienviljelijät, työväen urheiluliike, sos.-dem. naisliike ja sos.-dem. nuorisoliike enemmistön miehittäessä puoluetoimikunnan Suurelta osalta poliittisesti tunteuttomilla nimillä.

Mikään sos.-dem. puolue muissa pohjoismaissa ei olisi voinut näin menetellä, koska sosialidemokratia on aina perustunut työväen joukkojärjestöihin ja varsinkin ammattiyhdistysliikkeeseen, joka on kaikkialla voitokkaan ja taistelevan sosialidemokratian selkäranka. Maamme sodanjälkeinen rakentava kehitys on ollutkin mahdollista vain siten, että kaikki sosialidemokraatit, toimivatpa he missä järjestössä tahansa, on voitu koota rakentamaan yhteistä isänmaatamme ja turvaamaan kansanvaltaista yhteiskuntaa. Yhteistyössä maamme muiden yhteiskuntaa rakentavien voimien kanssa olemme voittaneet sodan vaikeudet ja turvanneet maamme tulevaisuuden itsenäisenä ja vapaana kansana.

Olojen rauhoittuttua on taantumus viime vuosina ryhtynyt tätä työväenliikkeen rakentavaa työtä vastustamaan. Kun muut keinot eivät auttaneet, aloitettiin työväenliikkeen hajoitustyö. Ensimmäinen kohde oli TUL ja myöhemmin se laajennettiin koko työväenliikkeeseen. Näin taantumus työskentelee kaikkien yhteiskuntaa rakentavien voimien hajoittamiseksi välittämättä maamme tulevaisuudesta. Ainoa ilo puoluekokouksemme onnettomista päätöksistä onkin ollut oikeistoa-ineksilla, kuten heidän sanomalehdistönsä osoittaa. Sillä taholla jo uskotaan, että lopultakin on tullut aika ryhtyä toteuttamaan oikeistoposition taantumuksellisia tavoitteita työväenluokan ja koko kansamme kuristamiseksi. -Nämä tosiasiat tietoisesti sivuuttaen puoluekokoustamme johdettiin tavalla, jonka jatkaminen merkitsisi taantumspiirien toiveiden täyttymistä.

Emme ole voineet emmekä voi olla sellaisessa politiikassa mukana.

Meidän vakaa käsityksemme on, että taloudellisista vaikeuksista ei voida selviytyä ammattiyhdistysliikkeen ja pienviljelijäin pyrkimykset sivuuttamalla, vaan rakentavassa yhteistyössä näiden järjestöjen

kanssa. Nyt jos milloinkaan meillä todella olisi ollut mahdollisuudet koota maamme työväenluokka taisteluun kansanvaltaisen sosialismin puolesta. Tästä tosiasiasta välittämättä puoluekokous johdettiin tielle, joka muodostui sekä taantumuksen että kommunismin voitoksi.

Nyt on kansanvaltainen sosialismi maassamme pelastettava. Sosialidemokraattisen puolueen voimat on koottava. Nyt jos koskaan meidän on oltava uskollisia puolueemme jäseniä ja vaalittava myös ammattiyhdistysliikkeen ja kaikkien muidenkin joukkojärjestöjemme yhtenäisyyttä.

Puoluekokouksessa työväenliikkeen eheyden kannalla olleen ryhmän valtuuttamina olemme perustaneet väliaikaisen yhteistyöelimen, joka muodostetaan kaikkien sosialidemokraattisten järjestöjen yhteistyövaltuuskunnaksi. Sen tärkeimpänä tehtävänä on voimien kokoaminen puolueessamme niin, että puolueesta jälleen tulee kaikkien sosialidemokraattien puolue. Siinä mielessä kehoitamme jäsenistöä toimimaan siten, että

puolueemme eheys palautetaan ja sen tehtävät määritellään niin, että sosialidemokraattinen työväenliike jälleen voi yhtenäisin voimin rakentaa maamme ja kansanvaltaista sosialismia.

Helsingissä huhtikuun 30 p:nä 1957.

*Aarre Simonen
Emil Skog
Hannes Tiainen*

*Eino Raunio
Olavi Kajala*

Anu Karvinen

*Antti Hietanen
Pentti Kymensalo*

*Pekka Martin
Unto Siivonen
Erkki Puustinen
Helvi Raatikainen
Einar Friman*

*Eero Antikainen
Vihtori Rantanen
V. Liljeström
Reino Heinonen
Veikko Ahtola
Aarre Happonen
Emil Auer
Kalervo Kanninen
Veikko Oksanen
Martti Kitunen
Lauri Halme
Yrjö Kivisalmi*

*Matti Lepistö
Valter Kuusela
Ernesti Sainio*

SUOSITUS

Pyrkimyksenään Sosialidemokraattisen Puolueen sisäinen eheyttäminen ja hyvän järjestödemokratian palauttaminen puolueeseen allekirjoittaneet ovat keskinäisissä neuvotteluissa suostuneet puolueen sisällä nykyisin toimiville ryhmille, joita seuraavassa sanotaan enemmistöksi ja vähemmistöksi, suosittelemaan seuraavia toimintaohjeita ja toimenpiteitä:

I. Äskettäin pidetyn puoluekokouksen päätökset tulevat olemaan vastaisen toiminnan riidattomana perustana. Niissä asioissa, joista jäljempänä erikseen mainitaan, menetellään puolueen sisäisten erimielisyyksien sovittamiseksi seuraavasti:

II. Luottamustoimien uudelleenjärjestelyyn nähden suositellaan seuraavia toimenpiteitä:

1. Puoluetoimikunta järjestetään puolueeneuvoston päätöksellä seuraavasti:

a. Puolueen puheenjohtaja ja puoluesihteeri, ollen erikseen valittuja, pysyvät paikoillaan; ruotsalaisen työväenliiton edustaja määräytyy liiton ilmoituksen mukaan;

b. varsinaisten jäsenten muut 12 paikkaa jaetaan suhteessa 6:6 ja varajäsenten paikat suhteessa 5:5."

2. Puoluetoimikunnan asettamien elinten kokoonpanossa on pyrittävä epätasaiseen kokonaislukuun ja enemmistö saa elimen jäsenpaikkojen kokonaisluvusta yhden paikan enemmän kuin vähemmistö.

3. Puoluelehdistön ja puolueen harjoittaman muun julkaisutoiminnan osalta huolehditaan siitä, että siinä aikaansaadaan toiminnassa noudatettava hengen eheyttäminen ja täydellinen riippumattomuus aikaisemmista linjavastakohtaisuuksista.

4. Puoluekokouksen päätöksiä toteutettaessa huolehditaan siitä, että vältetään sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat omiaan kärjistämään vastakohtaisuuksia puolueen ja sos.-dem. johtoisten työväenjärjestöjen keskuudessa. Viimeksimainituissa järjestöissä viime aikoina esiintyneitä erimielisyyksiä sos.-dem. jäsenten keskuudessa on yritettävä sovittaa hyvän järjestödemokratian hengessä.

5. Puolueen ja sos.-dem. johtoisten työväenjärjestöjen piirissä huolehditaan siitä, että puolueen tai järjestöjen palveluksessa olevia toimihenkilöitä ei syrjitä eikä heidän työsuhteensa jatkuvuutta aseteta riippuvaiseksi siitä, minkä osapuolen puolesta asianomainen aikaisemmissa linjaerimielisyyksissä ehkä on toiminut.

6. Kaikenlainen toiminta aikaisemman linjakajoisuudei pohjalla puolueen ja sos.-dem. johtoisten työväen järjestöjen sisällä lopetetaan. Myöskään uutta järjestynyttä ryhmätoimintaa ei sallita.

III. Neuvotteluissamme on edelleen hallituksen ja puolueen yhteisesti toteutettavaksi hyväksytty talouspoliittisen vakauttamisohjelman palkkapoliittiseksi osaksi ne tavoitteet, jotka on selostettu tätä asiaa koskevassa hallituksen 15. 5. 57 julkaisemassa, SAK:n kanssa käytyihin neuvotteluihin perustuvassa tiedonannossa.

Vakuutamme kukin osaltamme myötävaikuttavamme siihen, että edellä sovitut toimenpiteet viivytyksettä saadaan puolueen elimissä toteutetuiksi.

Helsingissä 15. päivänä toukokuuta 1957.

K.A. Fagerholm

Väinö Tanner

O. Lindblom

Onni Hiltunen

Kaarlo Pitsinki

Emil Skog

T. Leivo-Larsson

A. Simonen

H. Tiainen

Palkkapoliitiikka

Niiden neuvottelujen yhteydessä, joilla on pyritty luomaan edellytykset hallituksen eronpyynnön peruuttamiseksi, on tehty vakavia yrityksiä palkkakysymyksen ratkaisemiseksi ja siten työrauhan turvaamiseksi ei ainoastaan kuluvana vaan myöskin tulevana vuonna, millä seikalla olisi joka suhteessa hyvin suuri merkitys. Hallituksen ja SAK:B. välisissä neuvotteluissa on käynyt selvästi ilmi, että SAK ei katso voivansa hyväksyä vakaannuttamisohjelmaan sisältyvää suositusta palkkakysymyksessä. Toisaalta ovat SAK:n edustajat viitanneet siihen, että he mahdollisesti voisivat suositella päätösvaltaelimilleen 2/3 kompensatioperiaatteen hyväksymistä sillä perusteella, että sitä on aikaisemminkin sovellettu vaikeina aikoina. Tässä tapauksessa olisi kompensatioperiaatetta kuitenkin sovellettava myös siihen indeksin nousuun, joka on tapahtunut yleislakkosopimuksen jälkeen maaliskuusta 1956. Ottaen huomioon ne vaikeudet, joissa elinkeinoelämämme kamppailee sekä sen, että myös SAK on ilmoittanut tahtovansa välttää inflaatiota edistäviä toimenpiteitä, on SAK selvittänyt olevansa valmis keskustelemaan sellaisesta ammatiliitoille annettavasta kehoituksesta, että työehtosopimusneuvotteluissa sovittu tämän periaatteen mukainen kompensatio toteutettaisiin useammissa erissä kuluvan ja tulevan vuoden aikana.

Hallitukselle, joka tyydytyksellä toteaa, että tämä linja merkitsee huomattavaa askelta lähemmäksi sen edustamaa näkökantaa, ei kuitenkaan ole valtuuksia ja 'mahdollisuuksia päättää palkkaratkaisun yksityiskohdista. Sitä paitsi näyttää ilmeiseltä[^] että on elinkeinoelämän aloja, joilla nykyisessä tilanteessa on monenlaisia taloudellisia vaikeuksia. Toisaalta on selvää, että suurilla työmarkkinakonflikteilla tulisi olemaan katastrofaaliset vaikutukset koko yhteiskuntaelämäämme.

Näissä olosuhteissa hallitus vetoaa työmarkkinajärjestöihin siinä mielessä, että ne mitä pikimmin aloittaisivat uudet neuvottelut tarkoituksenaan löytää ratkaisu avoimeen palkkakysymykseen siten, että työrauha tulisi turvatuksi vuoden 1958 loppuun saakka ja kiinnittämällä huomiota mm. edellä esitettyihin näkökohtiin. Hallitus muistuttaa järjestöjä, niiden johtoa ja jäsenistöä välttämättömyydestä osoittaa nyt hyvää kansalaishenkeä ja vastuuntuntoista toimintaa. Vain näillä edellytyksillä kyetään löytämään koko yhteiskunnan kannalta onnellinen ratkaisu. Tulos voi koko yhteiskunnan kannalta olla hyvä vain sillä edellytyksellä, että osapuolet neuvotteluissa ottavat huomioon sekä taloudellisen tilanteen vakavuuden että työrauhan säilymisen tärkeyden.

Liite 5 -

>> »Tampereen julistus«

Kuluva raskas ja taloudellisesti yhä synkentyvä vuosi on havahduttanut näkemään, että Suomen kansa viime vuosina on itse asiassa saanut elää varsin onnellista aikaa. Vaikka maamme niin poliittisesti kuin taloudellisestikin oli sodassa joutunut perikadon partaalle, se kyettiin sittenkin nimenomaan sosialidemokraattisen puolueen päättävän toiminnan avulla nopeasti nostamaan aallon pohjasta. Valtiovalan toimenhiteet talouselämän ohjaamiseksi, sosiaalisessa lainsäädännässä tapahtuneet parannukset ja ammattiyhdistysliikkeen tehokas toiminta ovat näinä vuosina kohentaneet palkansaajien ja pienviljelijöiden asemaa maassamme ennen tuntemattomassa määrässä.

Maamme taantumukselliset ainekset, niiden mukana myöskin eräät samanlaista taloudellista ajattelutapaa edustavat piirit oman puolueemme sisällä ovat kuitenkin pyrkineet tätä kehitystä häiritsemään. Aluksi puolueen suuntausta ryhdyttiin arvostelemaan porvarillisten lehdistön avulla. Myöhemmin ryhmyttiin sos.-dem. puolueessa oppositioksi ja vihdoinkin vallattiin? puolueemme johto •— tosin vain yhden äänen enemmistöllä.

Vaarallisinta on, että tämä on tapahtunut ajankohtana, jolloin maan taloudellinen kehitys on kulkemassa huonompaan suuntaan. Vaikka muualla maailmassa vallitsee hyvinvointi ja taloudellinen nousu, on Suomessa tuotannon nousu pysähtynyt. Vientimarkkinoita on menetetty naapurimaille. Valuuttatavarantomme on huvennut ja viime talvena saimme kokea ankarimman työttömyyden sodan jälkeen. Fagerholmin johtama hallitus piti kuitenkin kunnia-asianaan järjestää työttömille riittävästi työtä, niin että täystyöllisyys vielä pystyttiin säilyttämään. Tänä päivänä tiedämme jo kuitenkin, että jollei talouselämän suuntauksessa saada kiireellistä muutosta aikaan, uhkaa maattamme ensi talvena vieläkin pahempi, suorastaan ennen näkemätön suurtyöttömyys. Nykyisen talouspolittisen suuntauksen vallitessa ei ole mitään takeita siitä, että työttömiksi jääville tällöin edes yritetään järjestää työtä.

Näistä synkistä näköaloista huolimatta näyttää puolueemme nykyinen johto olevan täysin välinpitämätön tilanteen kehityksestä. Sensijaan että se olisi ryhtynyt tukemaan ammattiyhdistysliikettä taistelussa palkansaajien puolesta, se päinvastoin on antanut piiriinsä kuuluvien vallantavoittelijoiden häiritä ammattiyhdistysliikkeen toimintaa. Samaan aikaan on puolueemme valtiollisessa elämässä joutunut hyödyttämään oppositiota, jossa puolue-elimistä vain eduskuntaryhmämme yksin on pystynyt aikaansaamaan torjuntavoittoja.

Vaikka kukaan ei tiedä, onko palkansaajilla ensi talvena työtä ja miten pienviljelijä pystyy hoitamaan tilaansa, viettää puolueemme nykyinen johto saamattomana kesää. Se ei ole kyennyt tai ei ole halunnut koota puolueen taisteluvoimia, muuhun sosialidemokraattiseen työväenliikkeeseen vaikutusvaltansa se on menettänyt jo syntymähetkellään. Sen sijaan, että puolueen nykyjohto olisi ryhtynyt toteuttamaan Fagerholmin johdolla jo toukokuussa aikaansaattua ja molemmin puolin allekirjoitettua sopimusta puolueen eheyttämiseksi ja sen voimien kokoamiseksi, se on pyrkinyt jatkuvasti jarruttamaan neuvotteluja tuomalla esille yhä uusia ja jälleen uusia vaatimuksia.

Vaikka nämä neuvottelut jo ovat näyttäneet hyödyttömiltä, emme me puolestamme halua niitä keskeyttää, koska sosialidemokraattisessa liikkeessä on ainakin tähän asti kaikki erimielisyydet voitu yhteisissä neuvotteluissa selvittää. Toivomme edelleen, että neuvotteluissa pystytään löytämään kestävä pohja puolueen eheyttämiseksi ja sen saattamiseksi jälleen taistelukykyiseksi poliittiseksi liikkeeksi. Tämän vuoksi on neuvotteluja kiireellisesti jatkettava ja ne myös saatettava myönteiseen päätökseen.

Mutta edes tässä vaiheessa emme voi vaieten olla mukana toteamassa sitä turmiollista kehitystä, jolle puolueemme nykyisen johdon ky-

vyttömyys on avaamassa portit. Sen vuoksi puolueen eheyttämistä vaativa ryhmä katsoo velvollisuudekseen jatkuvasti ja päättävästi taistella nykyistä taloudellista ja poliittista suuntausta vastaan.

Nyt tarvitaan muutosta. Tarvitaan pitkälle meneviä talouselämän perusteita koskevia ratkaisuja. Tarvitaan yhteiskuntaa rakentavien voimien kokoamista. Siihen ei pysty nykyinen vähemmistöhallitus, joka voi korkeintaan tanssia kesän taantumuksen pillien tahdissa. Vakaa käsityksemme on myös, että vieläkin vähemmän on jollakin muodollisesti laajapohjaisella, mutta käytännössä oikeistolaisella hallituksella edellytyksiä voittaa taloudellisia vaikeuksia.

Näistä syistä Suomen Sosialidemokraattisen puolueen eheyttämisen kannattajat pitävät välttämättömänä, että kaikki puolueen piirissä olevat palkansaajat, pienviljelijät, naiset ja nuorisokokoavat voimansa kaikissa puolueemme eri portaissa todelliseksi taistelevaksi sosialidemokratiaksi puolueemme nykyisen suunnan muuttamiseksi. Maasamme on tämän hetken vaikeuksista huolimatta kaikki edellytykset parantaa edelleen kansan hyvinvointia ja turvallisuutta. Se on meidän tehtävä yhdessä maan kaikkien kansanvaltaisten ja yhteiskuntaa rakentavien voimien kanssa, mutta tämän päämäärän saavuttamiseksi on saatava herätetyksi ja työskentelemään myöskin oman puolueemme johto.

Uskollisena sosialidemokratialle ja sen ohjelmalle, vilkuilematta oikealle tai vasemmalle voivat maamme palkansaajat ja pienviljelijät muuttaa maan poliittisen ja taloudellisen kehityksen taantumuksellisen suunnan yhteiskuntaa todella rakentavaksi työksi maamme hyväksi.

KERTOMUS SOS.-DEM. MAASEUTUVALTUUSKUNNAN TOIMINNASTA V. 1957

Sosialidemokraattisen Puolueen sisäinen tilanne ei ole ollut sellainen, että sen vallitessa olisi ollut mahdollisuus v.1955 puoluekokouksen päättämän uudistetun maaseutuorganisaation puitteissa tehokkaan toiminnan harjoittamiseen. Puolueväen keskuudessa on vallinnut ankara »sisällissota», jonka aiheuttama epäluuloisuus ja muut siitä aiheutuvat tekijät ovat vaikeuttaneet toimintaa. Puolueen maaseututoiminta on ollut aikaisemminkin luvattoman heikkoa ja nykyisessä tilanteessa vaikeudet ovat lisääntyneet. Näissäkin olosuhteissa Sos.-dem. Maaseutu toimikunta on pyrkinyt toimintaa ylläpitämään ja siten täyttämään niitä tehtäviä, joita sille puolueen organisaation osana omalla työkentällään kuuluu suoritettavaksi.

Maaseutuorganisaation kokoonpano

Sos.-dem. Puolueen Maaseutuvaltuuskuntaan ovat piirien edustajina kuuluneet seuraavat vuoden 1957 piirikokouksissa valitut henkilöt: Uudenmaan piiristä Eino Eronen ja Kirsti Tuominen. Turun piiristä Lauri Ilola ja Mauno Haavisto, Satakunnan piiristä Lauri Nuotiomaa ja Eero Harolin, Hämeen et. piiristä Väinö Sillanmäki ja Viljo Salomaa, Hämeen pohj. piiristä Paavo Sinkka ja Taito Vallenius, Kymen piiristä Arvo Kelkka ja Taavetti Kauria, Mikkelin piiristä Sulo Haapala ja Eino Loikkanen, Kuopion länt. piiristä Yrjö Jääskeläinen, Kuopion it. piiristä Kalevi Ikonen ja Oiva Kärnä, Vaasan it. piiristä Aleksi Vanhala ja Sulo Lehtonen, Vaasan et. piiristä Vilho Suuriniemi, Vaasan pohj. piiristä Kalle Lampinen, Oulun piiristä Heikki Simonen, Kainuun piiristä Artturi Okkonen, Lapin piiristä Kaarlo Niemelä ja Onni Mikkola, Ruotsalaisesta Työväenliitosta Lars Lindeman ja Sos.-dem. Nuorisoliitosta Pentti Kymensalo. Kaikilla edellämainituilla on henkilökohtaiset varamiehet.

Maaseutuvaltuuskuntaan kuuluu lisäksi Maaseututoimikunta, johon helmikuun 10 ja 11 päivinä pidetyssä valtuuskunnan III edustajakokouksessa valittiin yksimielisesti vakinaisiksi jäseniksi Matti Lepistö, Uuno Valjanti, Hannes Tiainen, Walter Kuusela, Hilma Aatrakivi, Väinö Tikkaaja, Arvo Sävelä ja Mikko Hult. Varajäseniksi valittiin Lars Lindeman, Eeno Pusa, Kauko Harju, Otto Muikku ja Edvard Pesonen.

Maaseututoimikunnan puheenjohtajana on toiminut Matti Lepistö, varapuheenjohtajana Uuno Valjanti ja sihteerinä Eino H. Ilkkala. Maaseututoimikunnan työvaliokuntaan ovat mainittujen lisäksi kuuluneet Hannes Tiainen ja Walter Kuusela.

Kokoukset

Maaseutuvaltuuskunnan III edustajakokous pidettiin Helsingissä 10 ja 11 päivinä helmikuuta. Kokouksessa esittivät puoluesihteerinä V. Leskinen ja ministeri H. Tiainen alustukset teollistamiskysymyksistä, Maaseututyöväen Liiton puheenjohtaja E. Auer metsätyökysymyksistä. Lisäksi käsiteltiin puoluekokouksessa esille tulevia maaseutukysymyksiä ja eduskunnassa käsiteltävinä olevia asioita. Kokouksen mielipiteet ilmaistaan hyväksytyssä julkilausumassa ja puoluekokousalustuksista annettuina lausuntoina. Kaikki päätökset olivat, kuten ennenkin, yksimielisiä. Samalla hyväksyttiin toimintakerjomus ja toimintasuunnitelma.

Puoluetoimikunnan luvalla pidettiin myös maaliskuussa sos.-dem. maaseutuväen neuvottelukokous Helsingissä. Tällöin käsiteltiin Maankäyttölainsäädäntöesityksiä niiden silloisessa muodossa yksityiskohtaisesti ja annettiin ohjeita asiaa maatalousvaliokunnassa käsitteleville puolueen kansanedustajille.

Maaseututoimikunta ja sen työvaliokunta ovat pitäneet useita kokouksia, joissa käytännölliseen kenttätööhön liittyvien asioiden ohella on kulloinkin eduskuntatyön piirissä esillä olleet kysymykset ja aloitteet olleet käsiteltävinä. Syksyllä valtion talousarvioon sisältyviä määrärahakysymyksiä yms. käsiteltiin varsin perusteellisesti.

Aluetutkimukset

Jo aikaisemmin on Maaseututoimikunta antanut toimitsija Heikki Simosen tehtäväksi laatia Pohjois-Suomen olosuhteista ohjelmaluontoinen selvitys. Työ valmistui vuoden vaihteessa, ja on puoluetoimiston suunnitelmiin kuulunut painattaa se vielä ennen vaaleja valistustyössä käytettäväksi. Vuoden alkupuolella valmistui Maaseututoimikunnan sihteerin toimesta Etelä-Pohjanmaan taloudellisia olosuhteita koskeva selvitys, jossa pyrittiin kartoittamaan vallitsevat olosuhteet. Syksyllä sihteerä Ilkkala sai tehtäväkseen jatkaa Etelä-Pohjanmaan teollisen kehittämisen edellytysten selvittämistä. Työ jäi vuoden vaihteessa keskeneräiseksi. Kestäviin perusteisiin nojautuva selvitys onkin siksi suuritöinen ja vaativa tehtävä, ettei sellaista voikaan kovin lyhyessä ajassa toteuttaa..

Muu toiminta

Maaseutuvaltuuskunnan III edustajakokous velvoitti Maaseututoimikunnan tehostamaan erityisesti tiedotustoimintaa ja järjestämään mm. alueellisia maaseutuväen neuvottelutilaisuuksia. Vallinneissa olosuhteissa näitä hyväksyttyyn toimintasuunnitelmaan kuluuvia tehtäviä ei ole voitu toteuttaa halutussa laajuudessa* *

Eino H. Ilkkala.